

26 oktober 1914

Men schrijft ons Koewacht:

Zaterdagavond is hier weer een groot aantal vluchtelingen uit Lokeren aangekomen. Het waren meest jongemannen, die verklaarden dat bekend was gemaakt, dat alle mannelijke personen van 18 tot 45 jaar zich moesten gereed houden. De hele dag heeft men eergisteren uit de richting Eeklo zwaar geschut gehoord.

Naar wij vernemen, zal, op voorstel van de regeringscommissaris, jhr. mr. Ruys de Beerenbrouck, binnenkort ook een regeringskamp voor Belgische vluchtelingen worden opgericht in het zuiden van Noord-Brabant.

Te Baarle-Nassau hebben zich vier gevallen van difteritis voorgedaan onder de vluchtelingen. Het grootste gedeelte der vluchtelingen is weer naar hun haardsteden teruggekeerd.

Gisteren zijn in totaal uit Nederland via station Roosendaal 16.733 vluchtelingen met negen extra treinen naar Antwerpen vervoerd.

De vereniging Tehuis voor Belgische kinderen deelt namens het bestuur van het Antwerpse weeshuis mee, dat de Belgische kinderen, die daar een onderdak hadden en nu in ons land verblijf houden, onverwijld naar Antwerpen moeten terugkeren, daar anders het Duitse opperbestuur beslag zal leggen op het gebouw van het weeshuis voor het Rode Kruis of andere doeleinden.

Men meldt ons uit Voorburg:

Gisterenmiddag zou de heer Duyster, Belgisch kamerlid, in huize Vronesteyn, waar ongeveer 120 vluchtelingen een goed onderdak hebben gevonden, een toespraak houden tot alle te Voorburg

aanwezige Belgen in verband met hun terugkeer naar het vaderland. De heer Duyster was echter niet gekomen en prof. dr. Frans van Cauwelaert, die zich op het ogenblik te Scheveningen bevond, werd dadelijk bereid gevonden zijn landgenoten van advies te dienen.

Na een kort woord van warme dank voor de gastvrije ontvangst der vluchtelingen in ons land te hebben gesproken, wees de heer Van Cauwelaert er met nadruk op, dat zij, die werkzaam waren aan instellingen van algemeen belang, zoals gasfabrieken, reinigingsdienst, waterleiding, politie enzovoort, terstond moeten terugkeren, als zij zich niet aan grove plichtsverzaking willen schuldig maken. Naast deze categorie van mensen, die in het algemeen belang behoren naar huis te gaan, stelde spreker hen, die goed zullen doen in hun eigen belang hun haardsteden weer op te zoeken; de neringdoenden, zoals winkeliers in koloniale waren, bakkers, slaggers, en dan de ambachtlieden, vooral glazenmakers, schrijnwerkers, metselaars, enzovoort. Wat degenen betreft, die voorlopig van werk verstoken zullen zijn, bijvoorbeeld dokwerkers, bracht de heer Van Cauwelaert in het midden, dat, daar de Nederlandse regering toch al zo veel moeilijkheden heeft door de werkloosheid onder de eigen landgenoten, het vooruitzicht van werkloosheid thuis nooit een reden mocht zijn het verblijf hier te verlengen, daar dan toch de Antwerpse overheid en niet de Nederlandse regering aangewezen is de zorg voor zulke personen op zich te nemen. Verder trok hij krachtig te velde tegen die vluchtelingen, die “niets dan het stof van hun schoenen in Antwerpen hadden achtergelaten”, zich de gastvrijheid hier te lande lieten welgevallen en uit gemakzucht hun verblijf verlengden. Spreker bepleitte de wenselijkheid, dergelijke personen in kampen onder te brengen, waar hun slechts het hoogstnoodzakelijke zou

worden verschaft en zij van het comfort, welke hun zeer zeker op vele plaatsen ten deel valt, verstoken zouden zijn.

De heer Van Cauwelaert raadde mannen van 18 tot 25 jaar, die zichzelf geschikt voor krijgsdienst achten, aan nog korte tijd met terugkeren te wachten, niet omdat zij enige kans lopen door de Duitsers voor militaire doeleinden gebruikt te worden, doch wel, omdat ze voortdurend onder toezicht der Duitsers zouden staan, uit angst, dat zij zich alsnog bij het Belgische leger zouden voegen.

Totdat de toestand in België duidelijker zal zijn geworden, riep spreker nog de verdere gastvrijheid der Hollanders in voor de ouderloze kinderen en voor de vrouwen, die voorlopig zonder mannelijke steun zijn achtergebleven. En tot slot hoopt de spreker, dat zij, die nu in dit gastvrije land “het genadebrood eten”, later in staat zouden zijn hun weldoeners “het feestbrood” in hersteld België aan te bieden.

De toespraak werd met zeer veel belangstelling aanhoord en had al dadelijk tot gevolg, dat vele gezinnen zich aanmeldden binnen enkele dagen te willen vertrekken.

De burgemeester van Bergen op Zoom heeft in opdracht en ingevolge de bevelen van de generaal-majoor, divisiecommandant van het veldleger, het verder drukken en verspreiden van het Belgische dagblad Journal des Réfugiés, te Bergen op Zoom, verboden.

Rotterdam.

Het aantal Belgische vluchtelingen, dat vandaag van hier naar Antwerpen en omstreken is teruggekeerd, bedraagt 711.

Met de drie ochtendtreinen zijn vertrokken van het station Delftse Poort 621, van wie 274 betalenden en 347 kostelozen. Bovendien vertrokken van het station Beurs 91 vluchtelingen, van wie 1 kosteloos.

De extratrein van 9 uur 35, die alleen kostelozen vervoert, nam er 275 mee.

Deze trein, die weer uit 25 wagons was samengesteld, was maar matig bezet.

Heden is een gewond geweest Belgisch militair van hier naar het interneringskamp te Harderwijk overgebracht en zijn drie Belgen, die hier in ziekenhuizen verpleegd werden, ter beschikking der politie gesteld.

Met de stoomboot Telegraaf II, van de firma H. Braakman & C°, zijn gisteren 25 Belgische vluchtelingen van hier naar Antwerpen vertrokken.

In restaurant Boneski heeft vanmorgen het Belgisch comité tot behartiging der belangen van Belgische uitgewekenen vergaderd. Het bestuur werd samengesteld uit de heren J. Bergman, voorzitter; A. Ketelbutters, secretaris en H. Somers, penningmeester. Het secretariaat is gevestigd Raampoortstraat 31 a.

Het comité stelt zich ten doel:

1. Het verlenen van onmiddellijke steun aan Belgische hulpbehoevenden;
2. Nederland zoveel mogelijk te ontlasten van vluchtelingen;

3. Het verstrekken van voorlichting en het geven van persoonlijke inlichtingen.

De bescherming van eigendommen in België, van Belgische uitgewekenen, zal door het comité ter hand worden genomen.

Amsterdam.

Hedenmorgen zijn met de extra trein van 7 uur 10 113 vluchtelingen naar Antwerpen teruggekeerd.

Naar wij vernemen, heeft de firma Landré en Glinderman voor de Belgische vluchtelingen een bijdrage van fl. 1500 ontvangen van verschillende Engelse firma's, waarmee zij in relatie staat.

Gisteren zijn de eerste krankzinnigen uit Zelzate naar Antwerpen teruggebracht. Dit geschiedt door boten van de Provinciale Stoombootdiensten op de Westerschelde, die van Zelzate door het kanaal van Terneuzen varen en vandaar de Schelde op naar Antwerpen.

27 oktober 1914

De heer professor H. Burger en J. Th. Boelen, respectievelijk lid en een der secretarissen van het comité voor de Belgische vluchtelingen, hebben een inspectietocht door België gemaakt.

Het doel van de tocht was om na te gaan, in hoeverre terugkeer van de uitgewekenen naar hun woonplaatsen mogelijk is. Hiertoe werd per automobiel gereisd van Putte aan de Nederlandse grens over Antwerpen, Walem, Mechelen, Brussel, Leuven, Aarschot, Lier, Antwerpen en Essen, en op verschillende plaatsen ook met de autoriteiten gesproken.

De hoofddruk is, dat een algemene aanbeveling tot terugkeer niet zonder meer kan gegeven worden.

Groot verschil is er tussen de steden en het platteland. Aan de boerenbevolking moet bepaald worden aangeraden, ten spoedigste terug te keren.

Op het land wordt overal gewerkt. Dankzij het prachtige weer van deze zomer is de oogst van bijna alle levensmiddelen overvloedig. De terugkerende landsbevolking vindt dus overal ruimschoots werk en daarmee tevens de zekerheid van voeding gedurende de winter. Voor zover de woningen vernield en onbewoonbaar zijn, zullen de landbouwers ongetwijfeld bij burens een onderdak vinden.

Wat de steden betreft, hun indruk is, dat de bevolking van Antwerpen wel doet, zo spoedig mogelijk terug te keren. Voor henzelf en ook voor hun stad is het zaak, dat het maatschappelijk leven zo spoedig mogelijk weer op gang komt. Dit is de mening zowel van de burgerlijke als van de militaire overheid. Gelijke mening vernamen zij ook omtrent Mechelen, Aarschot en Leuven. Intussen is in elk dezer plaatsen een groot aantal huizen verbrand en ten enenmale onbewoonbaar. Dit geldt in veel sterkere mate voor andere plaatsen als Lier, Dendermonde, enzovoort, waar het gemakkelijker is, de nog onbewoonbare huizen te tellen dan de verwoeste.

Vluchtelingen, die niet geheel onbemiddeld zijn, doen het best, zelf te gaan kijken, of iemand af te vaardigen, die zich omtrent de staat van de woningen op de hoogte stelt. Aan onbemiddelden uit deze plaatsen mag zeker niet zonder plaatselijk onderzoek worden aangeraden, naar huis te gaan. De kans, dat zij in hun woonplaats noch huis, noch voedsel zullen vinden, is zeer groot.

Een inlichtingendienst omtrent de bewoonbaarheid van elk van deze plaatsen zal moeten worden ingericht. De moeilijkheden, aan de inrichting daarvan verbonden, zijn echter zeer groot; want in vele dezer plaatsen is er niets: geen bestuur, geen ambtenaren, geen middenstand, geen woningen, geen levensmiddelen.

Het provinciaal en gemeentebestuur van Antwerpen heeft tot de vorming van zulk een dienst de eerste stappen gedaan. De eerste stappen, want bij gebrek aan ambtenaren was in den beginne het beheer van provincie en gemeenten ten enenmale ontwricht.

Zeer in het grove zal het omtrent de toestand der verschillende gemeenten gegevens gaan verzamelen.

Met zulk een inlichtingendienst is sinds een tweetal weken reeds aangevangen door een aantal Nederlandse vrijwilligers, onder aanvoering van professor Meijers van Leiden. De voornoemde twee heren hebben met dit werk met de grootste voldoening kennis gemaakt. Uiteraard golden de gevraagde en verstrekte inlichtingen allereerst de familiebetrekkingen. Hoe is het met onze ouders, met onze kinderen? Zijn zij in leven? Waar verblijven zij? Maar dan ook stelt een groot aantal zich de vraag: kunnen wij terugkeren? Het werk van deze mannen vindt bij de Antwerpse overheid een warme instemming. De intercommunale commissie, die thans onder voorzitterschap van dokter Louis Franck Groot Antwerpen bestuurt, heeft aan de Nederlandse commissie alle mogelijke medewerking verleend; de nodige lokaliteit, de hulp van het personeel der provinciale griffie, van burgerweesjongens, die als estafette dienst doen, enzovoort. De leden der commissie zijn de gasten der stad Antwerpen. Ook verwijst dokter Franck de vele aanhangers uit Nederland, die hem al te vaak met dezelfde vragen in het belang van vluchtelingen komen lastig vallen, naar deze commissie.

De talrijke aanvragen van uit Antwerpen uitgewekenen naar de staat van hun woningen, worden door de commissie in handen gesteld van het plaatselijk comité van openbare orde en zekerheid, dat met behulp van een vrijwillige politie, ter plaatse een onderzoek instelt, waarvan de uitslag door middel van de Nederlandse commissie wordt overgebracht aan de aanvragers. Omgekeerd worden aanvragen uit Antwerpen omtrent uitgewekenen in Nederland overgebracht naar het regeringscomité in Den Haag en die omtrent geïnterneerden naar het Rode Kruisbureau op de Kneuterdijk aldaar.

Vragen van algemene aard worden onderworpen aan de militaire of burgerlijke overheid en door deze steeds vlot beantwoord. Ook gebruiken deze overheden de commissie, om hun besluiten in Nederland bekend te maken. De commissie staat in dagelijkse verbinding met een hulpbureau te Roosendaal, dat een deel der aldaar inkomende vragen dadelijk beantwoordt en de andere naar Antwerpen overbrengt. Alle briefwisseling moet worden gericht aan dit hulpbureau, Brugstraat 51, Roosendaal. Hier werken een aantal studenten; anderen zijn, onder leiding van de heer A. C. Bos, in dienst van het stationswerk en hebben eveneens de handen vol met de zorg voor het vertrek, helaas ook de terugkeer van duizenden vluchtelingen.

De commissie van professor Meyers heeft dringend behoefte aan een automobiel. Een welwillend aanbod zal op zeer hoge prijs worden gesteld.

Het werk, dat door deze commissie, evenals dat van duizenden anderen in den lande, spontaan en belangeloos wordt verricht, verdient de grootste waardering.

Reuter seint ons uit Londen:

De eerste scheepslanding voedsel voor de Belgische vluchtelingen zal woensdag aanstaande op het Nederlandse stoomschip Coblentz naar Rotterdam worden gezonden. Het schip neemt 1000 ton levensmiddelen mee.

Het Belgische comité voor vluchtelingen te Middelburg heeft besloten, aldaar een gedenkteken op te richten uit erkentelijkheid voor de ontvangst.

Onder de kinderen van vluchtelingen te Domburg is het roodvonk uitgebroken.

Gisteren zijn over het station Roosendaal 13.000 personen uit ons land naar België teruggekeerd.

Te Roosendaal zelf verblijven op het ogenblik nog een 4000 à 5000 uitgeweken.

Het grootste gedeelte der te Breda vertoevende vluchtelingen is naar België terug gegaan. Gisteren ruim 600, van wie 200 voorzien van een vrijbiljet. Thans zijn er te Breda nog ongeveer 1500 uitgewekenen, van wie er 300 ten laste van het plaatselijk steuncomité komen.

Uitbetaling Belgisch spoorwegpersoneel.

Het Belgische gouvernement heeft, naar De Telegraaf meldt, bij verschillende instellingen hier te lande bedragen gestort, ter uitbetaling van het salaris voor het Belgisch staatsspoorpersoneel over de maand oktober van dit jaar. Die betalingen zullen geschieden woensdag 28 en donderdag 29 oktober te Vlissingen; vrijdag 30 en zaterdag 31 oktober te Roosendaal; te Amsterdam

donderdag 29 oktober voor de dienst der tractie; vrijdag 30 oktober voor de exploitatie en zaterdag 31 oktober voor de dienst van weg en werken.

Beheerder Frans Bastiaanse, secretaris der Nederlandse vereniging van letterkundigen, te Hilversum, en Maurits Sabbe, penningmeester van de Vlaamse vereniging van letterkundigen, te Bussum, brengen ter kennis van de Vlamingen, die lid zijn van de Vlaamse vereniging van letterkundigen, dat er, desgewenst voor henzelf in beperkte mate en voor een aantal kinderen van Vlaamse letterkundigen gelegenheid bestaat tot huisvesting in de gezinnen van de leden der Nederlandse vereniging van letterkundigen of van verwanten of vrienden van die leden.

Rotterdam -

Een van de leden van het comité voor de Belgische vluchtelingen te dezer stede schrijft ons het volgende:

Het Comité voor de Belgische vluchtelingen te Rotterdam verkeerde voortdurend in de moeilijkheid geen raad te kunnen geven aan de vluchtelingen, die daar kwamen vragen of zij gerust naar Antwerpen toe konden gaan of niet. Het bureau voor informatie van dit comité werd dagelijks bestormd door mensen die wel van alles vroegen, doch die geen besluit konden nemen.

Het comité kon zelf geen raad geven, aangezien het zich niet persoonlijk op de hoogte had gesteld van de toestand in Antwerpen, doch verwees de vluchtelingen naar de berichten die namens de Nederlandse en stedelijke overheden waren gepubliceerd, alsmede naar de mededelingen van bekende Antwerpenaren, die in vele dagbladen zijn afgedrukt. Die berichten vermochten echter niet het geschokte vertrouwen der arme

vluchtelingen te herstellen en daarom is dit comité op het denkbeeld gekomen om een paar mannen uit het volk mee te nemen naar Antwerpen, om zich daar persoonlijk op de hoogte te stellen van de toestand op conditie, dat deze mensen weer mee zouden terugkeren om aan hun lotgenoten hun bevinding mee te delen.

Het kostte aanvankelijk enige moeite om geschikte mensen te vinden, want degenen die zich aanvankelijk aanboden waren teveel “heer” en te weinig “man uit het volk”.

Eindelijk lukte het ons twee mannen te vinden, die ons voor onze onderneming geschikt leken; de een dreef een negotie in “patat friet” enzovoort en de andere was werkzaam in het havenbedrijf. We moesten echter de volgende dag al onze overredingskracht weer aanwenden om hen te bewegen met ons mee te gaan, want hun lotgenoten hadden hen in die tijd nog meer weten te bepraten om hier te blijven. Hier was het immers goed en van Antwerpen ... wat kan je er van geloven? En of ze ooit zouden terugkeren? Wat kon het comité garanderen? “De Duits” was toch immers alleen de baas?

Enfin, we kregen ze tenslotte toch in de auto, wat achteraf de grootste attractie bleek te zijn geweest en we hopen maar, dat ze niet teveel over de autotocht, maar meer over Antwerpen zullen vertellen.

We hadden onze uitverkorenen beloofd, dat we ze overal zouden brengen, waar ze maar een kijkje wilden nemen en spoedig bleek dat daaraan wel een schaduwzijde was verbonden, want we werden al dadelijk bij het binnenkomen in Borgerhout gebruikt om alle mogelijke vrienden en kennissen op te zoeken en urenlang

moesten wij zwerven door een net van achterstraatjes in Bergerhout en te Antwerpen, om telkens uitroepen te horen als: salut Joseph! “Kijk daar hedde de Pier ook zulle” enzovoort. Begroetingen links en rechts, het was of wij een intocht deden met vorstelijke personen. Nu de heren voelden zich, geloof ik, als prinses en ik weet niet of dit genoeg werd verwekt door het plezier van het weerzien van al die bekenden, ofwel door het plezier van gezien te worden terwijl ze zo fijn in een auto werden rondgereden

Het bleek alras dat onze metgezellen zich met zoveel commissies hadden belast, dat we nooit op tijd weerom zouden kunnen gaan en daarom besloten wij maar de vele brieven af te geven aan belangstellende omstanders, die ze dan wel verder zouden verzenden; af en toe wierpen onze vluchtelingen een paar brieven op straat, dicht bij het huis waar ze moesten bezorgd worden, en rekenden dan maar op de goede medewerking der voorbijgangers, om ze in de bus te doen.

Wij stelden ten slotte voor de stad in alle richtingen te doorkruisen, en toen wij in het zuiden kwamen vonden wij de eerste beschadigingen, die echter beperkt blijven tot een paar doorboorde huizen; verder hoorden wij niets als uitroepen van verbazing bij onze metgezellen, wanneer ze gebouwen langs kwamen waarvan het gerucht had gelopen, dat ze waren verwoest of beschadigd en die nu bleken geheel gaaf te zijn gebleven. Ik geloof, dat de toestand zoals zij die aantreffen, een zeer gunstige indruk maakte en onze eigen indruk is dat het volk te Antwerpen zijn oude opgewektheid niet heeft verloren; ik vond de stad precies zoals ik hem van vroeger kende, alleen merkte men dat de straten niet zo vol waren als anders op zondagen en bood de Schoenmarkt eigenlijk alleen een

tafereel van vernietiging, want daar waren een achttal winkelruiten naast elkaar plat geschoten

Het was natuurlijk ook eigenaardig de Duitse vlag van de toren te zien wapperen en Duitse in plaats van Belgische militairen te zien. Toch zagen wij nog enige Belgische, zelfs een Belgisch officier, doch deze personen waren allen bij het Rode Kruis.

De politie was tamelijk goed vertegenwoordigd en scheen in staat alleen de rust te bewaren, want wij zagen geen andere rustbewakers, met uitzondering van een sectie Beierse soldaten, die voor de Kommandantur was opgesteld.

De slaggers- en bakkerswinkels hadden hun gewone aanzien en het volk op straat was eerder vrolijk dan neerslachtig; wij hoorden de straatjongens zingen:

“En komt er weer een zeppelin,
dan kruipen wij de kelder in”

wat een heel populair liedje scheen te zijn.

Wij hebben de hele weg langs talrijke wagens beladen met huisraad en personen terug zien komen en kregen de indruk, dat men zich vrijelijk in en buiten Antwerpen kon bewegen; talrijke voetgangers, rijtuigen, vrachtwagens en fietsen hebben wij in beide richtingen zich zien bewegen en noordoostelijk van Antwerpen hebben wij geen Duitse soldaat gezien.

We hebben de indruk gekregen, dat de gevluchte Belgen, die weer zijn teruggekeerd, het beter hebben dan die, welke hier zijn gebleven, omdat hun zenuwen weer tot rust zijn gekomen,

aangezien zij zich natuurlijk thuis meer op hun gemak voelen dan onder een vreemd dak en zonder betrouwbare berichten.

De Belgen in Holland kijken nog steeds bedrukt, vragen angstig naar familieleden; de Belgen in Antwerpen zijn meer luidruchtig en vrolijk, zoals hun aard is, en maken zich niet ongerust over hun bloedverwanten, die zij in goede handen weten en zegden tot onze metgezellen dat zij hen spoedig terug verwachtten.

Het enige waarvoor wij bang zijn is, dat wij onze medereizigers niet lang meer in Holland zullen kunnen houden, want zij verlangen beiden weer direct naar Antwerpen te gaan. Wij zullen echter hopen, dat zij lang genoeg zullen blijven om ongegronde vrees en onware voorstellingen te bestrijden, door een onpartijdige blootlegging van de bestaande toestand, waartoe zij beter in staat zijn dan wij en waarin zij eerder geloofd zullen worden dan wij, omdat zij landgenoten zijn en tevens mannen uit het volk, die van kinds af aan in Antwerpen hebben gewoond.

Wij vertrouwen dat hun verhalen velen zullen doen besluiten om vrijwillig naar hun haardsteden terug te keren, zodat het niet nodig zal zijn, dat er een sterke pressie door de overheden op hen zou worden uitgeoefend, waardoor het goede dat wij hebben willen bereiken een bittere nasmaak zou kunnen verkrijgen.

‘s-Gravenhage.

Sedert er van regeringswege gelegenheid is gegeven aan Belgische vluchtelingen om terug te keren, zijn er uit Den Haag 590 personen teruggegaan

Voor vandaag zijn er ruim 200 bewijzen van kosteloos vervoer uitgegeven.

Uit Antwerpen.

Onze correspondent de Middelburg meldde ons gisteren:

Toen wij gisterenochtend om 4 uur 50 Middelburg verlieten kwamen op alle tussenstations tot Roosendaal honderden vluchtelingen in de trein en duizenden zijn gedurende de dag te Antwerpen aangekomen. De daar aangerichte schade blijkt groter dan vermoed werd; vele verzakkingen zijn geconstateerd. Toen wij aankwamen werden juist plakkaats aangebracht behelzend dat vergoeding voor schade zou worden gegeven. De Duitsers bewegen zich te Antwerpen alsof ze er jaren hebben gewoond; ze zijn tegen ieder beleefd. Passen worden nauwelijks nagezien. Toen iemand vroeg hoever hij van Essen aan de Belgische grens verwijderd was, werd verbeterd: "Essen aan de Duitse grens, bitte". Gisterenavond op de terugreis vonden wij tot onze verwondering het treinstation Essen dat 's morgens wemelde van Duitse soldaten, geheel verlaten. De Belgische vlag was aan de gevel van het station gehesen. Ook op de stations tussen Merksem en Essen waren geen Duitsers meer.

Was voorheen de treinreis Antwerpen-Essen kosteloos, sinds gisterenavond wordt 1 frank geheven op kaartjes waarop staat "Palais de Glace frs. 0.50". Het zijn dus geen officiële spoorkaarten.

Men schrijft ons uit Koewacht:

Zondag bleek, dat de 600 Belgische jongelingen, die uit vrees van door de Duitsers meegenomen te worden, naar hier gevlucht waren, zich hadden laten bang maken door een loos gerucht. Allen zijn weer naar huis teruggekeerd, evenals de jongemannen van Moerbeke, Sinaai en Stekene, die ook naar hier waren gevlucht.

Alles is rustig in de Belgische grensdorp. De Duitse soldaten zijn zeer vriendelijk jegens de bevolking.

De regeringscommissaris, jhr. Mr. Ruys de Beerenbrouck, heeft de minister van binnenlandse zaken telegrafisch bericht, dat door hem bezocht zijn: Halsteren, Steenberg, Dinteloord, Oudenbosch, Zevenbergen, Terheyden, Oosterhout, Teteringen, Princenhage, Etten en geheel westelijk Zeeuws Vlaanderen, en deelt als zijn bevinding mee, dat de terugkeer naar België uit laatstgenoemd deel onbetekenend is tengevolge van ongerustheid en van het feit, dat velen afkomstig zijn uit beschoten steden als Leuven.

De heer Louis Franck te Antwerpen heeft aan de burgemeester van Dordrecht de volgende dankbetuiging gezonden:

Ik bevestig u met deze de hartgrondige dank, die ik reeds aan uw afgevaardigde heb uitgedrukt voor het edele voorbeeld van menselijkheid en het roerend bewijs van broederlijke gezindheid door uw gemeente aan onze vluchtelingen in deze ogenblikken van beproeving gegeven. Gelieve te geloven, dat wij voor het leven de schuld zullen gevoelen, die wij tegenover het Nederlandse volk hebben aangeaan.

Vanwege het consulaat generaal der Nederlanden te Antwerpen ontvangen wij de volgende mededeling, welke aan dat consulaat werd toegezonden.

De bestendige deputatie van de provinciale Raad van Antwerpen doet een vurige oproep op het plichtsbefef van alle gemeentelijke overheden opdat de heren burgemeesters, schepenen, secretarissen, ontvangers en andere plaatselijke beambten niet langer hun wederzijdse bediening zouden verwaarlozen en onmiddellijk hun bekleedingen zouden hernemen.

Namens de bestendige deputatie
(getekend) Montens.

Het provinciaal comité in Zeeland te Vlissingen heeft weer een zeer grote voorraad kledingstukken, schoenen en levensmiddelen uit Engeland ontvangen.

Per stoomschip Telegraaf III zijn hedenmorgen van Alblasserdam 66 Belgische vluchtelingen naar Antwerpen vertrokken. In Alblasserdam zijn thans geen vluchtelingen meer.

Gisteren zijn weer ongeveer 200 vluchtelingen uit Hansweert naar Antwerpen vertrokken per stoomschip Telegraaf V. Er zijn hier nog ruim 6000 vluchtelingen, van wie 1000 op schepen.

Rotterdam.

Vandaag zijn over de 1000 vluchtelingen van hier teruggekeerd, veel meer dus dan gisteren. Met de drie ochtendtreinen vertrokken er 503, van wie 362 betalenden en 141 kosteloos. Met de extra trein van 9 uur 35 gingen er 423 mee. Deze trein, die uit 25 wagons was samengesteld, was zo vol vluchtelingen, dat in Dordrecht er 250 niet mee konden. Deze werden met de volgende trein vervoerd.

Aan het station Beurs stapten met de ochtendtreinen 102 uitgewekenen in, van wie er 5 kosteloos vervoerd werden. Met de trein van half twaalf vertrokken er van dit station ook nog 80 kosteloos uit Gouda.

Met de stoomboot Telegraaf III van de firma H. Braakman & C° zijn hedenochtend ruim 40 Belgische vluchtelingen van hier naar Antwerpen vertrokken.

Amsterdam.

Met een extra trein, die hedenmorgen om 7 uur 10 van het Centraal Station vertrok, zijn 235 vluchtelingen naar Antwerpen teruggekeerd.

De gemeente en de Belgische vluchtelingen.

Er worden de laatste dagen klachten gehoord over de verzorging van gemeentewege van de hier ter stede verblijvende Belgische vluchtelingen. Gisteren nog verzekerde ons iemand, dat de voeding, welke in het armenhuis bereid wordt, onvoldoende is voor de vluchtelingen in de gemeenteloodsen op de IJ-kade, van wie de meesten nog in de kracht van hun leven (of jonger) zijn, en een dame, die gezegde gemeenteloodsen heeft bezocht, schreef dadelijk een ingezonden stuk in de lokale pers, om haar verontwaardiging over allerlei gebreken in het logies te uiten. "De Amsterdammers", zo drukte zij zich uit, "hadden de Belgen met open armen ontvangen, maar Amsterdam moest zich schamen."

Nu moet men zich voor een rechtvaardige beoordeling van deze zaak allereerst wel veronderstellen, dat de officiële liefdadigheid altijd wat killer aandoet dan de particuliere, vooral wanneer deze, met zoveel ontroerende geestdrift, zoveel spontaneïteit, beoefend wordt als hier, onder de invloed der bijzondere tijdsomstandigheden, in de eerste dagen hier ter stede, of liever hier te lande geschied is. Daarop moest reactie volgen. Om meer dan één reden kon de inmenging van de overheid in het werk der barmhartigheid, dat de burgerij op zo'n schone wijze begonnen was, op de duur niet uitblijven. Men moet verwachten, dat van lieverlee de particuliere liefdadigheid wat zal verminderen en vooral ook dat het aantal der particuliere hulpkrachten zal afnemen. Bovendien heeft de overheid voor de belangen der gemeenschap te waken. In een vorige correspondentie deelden wij

reeds het een en ander mee omtrent haar voorzorgen in het belang van de algemene gezondheidstoestand, maar in het algemeen kan wel gezegd worden, dat op het gemeentebestuur de plicht rustte, om controle en toezicht uit te oefenen op de over de gehele stad verspreide Belgische vluchtelingen, ten getale van enige duizenden.

Alleen reeds hierom was een sterke centralisatie der vluchtelingen gewenst, aldus verzekerde ons hedenmorgen wethouder Jitta, in een vraaggesprek, dat wij, naar aanleiding van bovengenoemde klachten, met hem hadden en daarbij kwam dan nog, naar hij mededeelde, de wenselijkheid om meer eenheid te brengen in de behandeling der verschillende groepen van vluchtelingen. Het particulier initiatief wordt echter zoveel mogelijk ontzien. Als de verzorgers de wens te kennen geven om hun verpleegden te houden en de door henzelf bekostigde toevlucht voldoet aan de vereisten, dan werpt de gemeente daartegen geen bezwaren op, hoe noodzakelijk ze overigens de concentratie ook moge vinden.

De centralisatie der vluchtelingen geschiedt, naar mijn weten, op de IJ-kade. Ongeveer 3000 zijn er reeds opgenomen in de loods van de Stoomvaartmaatschappij Nederland en de loodsen L. D. en D. D. der gemeente. De oud-hoofdcommissaris van politie hier ter stede, de heer Hordijk, is er met de leiding belast, terwijl de oud-directeur van het armenhuis, de heer Flaes, het toezicht heeft op de menage. De loodsen D. en D. D. waren ook reeds in de eerste dagen in gebruik, toen de toevloed van vluchtelingen zo groot was. Daarna zijn ze eerst ontruimd, om voor een langer verblijf van de uitgewekenen in orde te worden gebracht. Er zijn nu een aantal waterkranen aangebracht en er zal worden gezorgd voor afzonderlijke wasgelegenheden, waar degenen, die daaraan behoefte hebben, zich kunnen wassen en verschoenen. Ook zullen de uiterst primitieve privaten, welke eerst inderhaast waren getimmerd, worden

verbeterd. Wat betreft de slaappleatsen, is men nu al druk bezig om voor allen strozakken te maken. Het liggen op het losse stro kon op de duur niet bestendig worden, omdat dit in strijd is met zindelijkheid en orde.

De voeding werd aanvankelijk bereid in de keuken van het armenhuis; per motorboot werd het eten van daar naar de IJ-kade gebracht. Daardoor ontstond wel eens vertraging, dat spreekt vanzelf. Niet alleen voor de loods van de Nederland zelf, maar ook voor de gemeenteloods L. wordt nu echter gekookt in de kombuis van een voor de wal liggend zeeschip en voor loods D. is een overeenkomst getroffen met de coöperatieve keuken.

Het gehalte van het voedsel was volgens de wethouder tot dusver over het algemeen goed. Hij heeft zich daarvan persoonlijk overtuigd. Een enkele dag slechts waren er klachten, ook omdat het toen minder in de smaak viel. Het menu bestaat uit: gestampte pot met spek of vet; stokvis met aardappelen of dikke gortsoep met schinkel en groenten. Verder 's morgens en 's avonds koffie met brood en op het brood van tijd tot tijd een versnapering: kaas, worst of anderszins, hetwelk van particuliere zijde wordt gezonden.

Dat in de gemeenteloodsen de zedelijkheid gevaar zou lopen, zoals beweerd is, doordat verpleegden van verschillende kunne naast elkaar liggen, ontkende de wethouder. De ongehuwden van beide geslachten worden zoveel mogelijk gescheiden gehouden, maar de gezinnen blijken er zeer op gesteld te zijn om samen te blijven en in de nabijheid van hun eigen armzalig bezit. Scheiding van de gezinnen zou tot grote moeilijkheden met verpleegden aanleiding geven. Bovendien is er dag en nacht behoorlijke controle en 's nachts doorlopend verlichting, zodat onregelmatigheden niet kunnen voorkomen.

Met nadruk ontkende de wethouder, dat er bij de gemeente enig streven zou zijn om het verblijf hier ter stede aan de verpleegden zo weinig aantrekkelijk te maken, dat zij ten slotte als het ware gedwongen zouden zijn, naar hun land terug te keren. De mensen genieten in alle opzichten een goede verzorging. Amsterdam behoeft zich niet te schamen.

Tenslotte vestigde de wethouder onze aandacht op drie inrichtingen, welke de gemeente ten behoeve van de Belgische vluchtelingen heeft ingericht.

Allereerst is het IJ-paviljoen aangewezen voor de opnemng van ongewenste elementen onder de vluchtelingen. Men voelt wel, dat dit ook in het belang is van de anderen. In de tweede plaats is er een observatiehuis, Kromme Waal 25, waar de verpleegden zo nodig kunnen worden gereinigd, gevaccineerd enzovoort, en ten derde is er op de Singel 340 een inrichting, waar de oude en gebrekkige leden, die een afzonderlijke verzorging behoeven, worden verpleegd.

Vluchtelingen

28 oktober 1914

Hedenmiddag zal, zo meldt De Telegraaf, in een bijeenkomst te Amsterdam van stadsbedienden en ambtenaren van Antwerpen het voor hen zeer belangrijke antwoord van koning Albert op een zondag jongstleden verzonden telegram worden medegedeeld. In het telegram doet Koning Albert een beroep op de gemeentebeambten, om terug te keren. De bedoeling der bijeenkomst is, de terugkeer georganiseerd te doen plaats vinden.

Te Roosendaal vertoeven volgens officiële tellingen nog 7708 vluchtelingen. De heer J. Nijkerk te Amsterdam, eigenaar van de voormalige suikerraffinaderij Java te Roosendaal, heeft deze op verzoek van de burgemeester kosteloos afgestaan voor opnemng van behoeftige vluchtelingen. Daarin kunnen 6000 personen ondergebracht worden.

Van regeringswege zal Roosendaal als kamp voor vluchtelingen worden aangewezen.

Gisteren zijn met de treinen uit Merksem ongeveer 2500 vluchtelingen teruggekomen: in die richting vertrokken er 13.480.

Uit Maastricht meldt men ons:

Hedenmorgen zijn 180 van de Belgische vluchtelingen, die zaterdag uit Oldebroek zijn gekomen, weer daarheen vertrokken. De overigen, ongeveer 75, zullen over de grenzen worden gezet.

Hedennacht hebben op de politiebureaus aan de Markt en te Wijk tal van Belgische vluchtelingen (mannen) vertoefd, die uit Luik zijn gekomen en geen onderdak konden krijgen in het vluchtoord en de Herbenusschool.

Te Vlissingen zijn gistermorgen 300 vluchtelingen uit Oostende aangekomen.

Blijkens berichten in Engelse bladen heeft het grootste deel der opvarenden van het in het Kanaal gezonken Franse stoomschip Amiral Ganteaume uit Belgische vluchtelingen bestaan, die op weg waren naar Havre.

Volgens de Daily News geschiedde de ramp maandagmiddag tussen Folkestone en Boulogne. Het stoomschip Queen kon het eerst hulp bieden en kort daarop verscheidene torpedojagers.

De Queen, welke meer dan 2000 geredden naar Folkestone heeft gebracht, rapporteert dat tal van passagiers der admiraal Ganteaume na de ontploffing overboord sprongen, hoewel hun verzekerd werd dat er geen onmiddellijk gevaar was. Sommigen van hen hebben zich aan wrakhout kunnen vastklampen en zijn door de Queen opgepikt. De meesten zijn echter aan boord gebleven totdat ze op de Queen konden overgaan. Het is tengevolge van de zware zee en de angst der vluchtelingen een zeer lastige redding geweest. Gelukkig zonk de amiral Ganteaume niet dadelijk; hij was zelfs nog niet verdwenen, toen de Queen met de geredden verder voer.

De redding heeft niet meer dan een goed half uur geduurd. Er waren veel vrouwen en kinderen onder de vluchtelingen. Sommige beangstigde ouders hebben hun kinderen letterlijk van het ene schip aan boord van het andere geworpen, waar ze door passagiers en bemanning werden opgevangen.

Over de oorzaak van de ramp is men het nog niet eens. De kapitein van de Amiral Ganteaume meent dat het schip op een mijn is gestoten, maar anderen geloven aan een ketelontploffing of een torpedoaanval. Het schip bleek nog niet in zinkende toestand te verkeren. De kapitein en een half dozijn leden der bemanning zijn aan boord gebleven in de hoop het naar de eerstvolgende haven te kunnen brengen, waarbij Franse torpedoboten, die in de nabijheid bleven, zo nodig hulp zouden bieden

De Amiral Ganteaume was een stalen schroefstoomschip van 4590 ton en in 1902 te Glasgow gebouwd. Het schip behoorde toe aan een firma te Havre.

Hulp voor België.

Op initiatief van de Amerikaanse gezant te Londen is daar een commissie van Amerikanen gevormd, genaamd American Commission for Relief in Belgium, speciaal ten doel hebbende de dreigende hongersnood in België te voorkomen. De commissie, welke reeds over zeer aanzienlijke geldmiddelen kan beschikken, stelt zich voor, dit doel te bereiken door van Engeland en Amerika scheepsladingen voedingsmiddelen te verschepen naar Rotterdam, ter doorzending geadresseerd aan de Amerikaanse gezant in België, naar Brussel, Antwerpen, Gent en Luik, van uit welke centra de verdeling zal plaats hebben door het inmiddels in België opgerichte Comité National de Secours et d'Alimentation en Belgique.

De eerste lading wordt reeds dezer dagen te Rotterdam verwacht.

De Amerikaanse gezant in Den Haag, dr. Henry van Dyke, is lid van deze commissie en heeft alle noodzakelijke besprekingen en onderhandelingen met de Nederlandse regering gevoerd en tot een tevreden stellend resultaat gebracht. Ook de Amerikaanse consul te Rotterdam, de heer S. Listoe, maakt deel uit van de American Commission en steunt in elk opzicht deze beweging, welke voorts de sympathie en medewerking heeft van alle autoriteiten hier te lande.

De Duitse regering in België heeft niet alleen de invoer van levensmiddelen aan de commissie toegestaan, doch haar bovendien de waarborg gegeven, dat onder geen omstandigheden

enig deel daarvan voor militaire doeleinden zal worden gerekruteerd.

De vertegenwoordigers voor Nederland, de heren kap. Lucey en Millard Shalar, hebben hun hoofdkantoor gevestigd bij Furness' Scheepvaart- en Agentuurmaatschappij, Calandstraat 11, alhier, welke firma de doorzending der ladingen naar België zal bezorgen.

Aangezien het departement van oorlog weer de beschikking wenst te krijgen over de legerplaats te Oldebroek, zal vóór 15 november aanstaande door de zorgen van de regeringscommissaris voor de Belgische vluchtelingen, dr. Hendrik Muller, het vluchtelingenkamp te Oldebroek overgeplaatst worden naar de buurt van Nunspeet.

Het bezoek van de Amerikaanse gezant bij ons hof aan de kampen der vluchtelingen en aan de hospitalen te Roosendaal en Bergen op Zoom is gevolgd door een autotocht naar Antwerpen en de nabijliggende gemeenten Mechelen, Lier, Duffel, Walem en andere, in verband met de eventuele terugkeer van vluchtelingen in België, tot bevordering waarvan ook particulieren in Amerika bijdragen hebben geschonken.

De indruk werd verkregen, dat in de grote steden alles in orde was voor vestiging van terugkerende vluchtelingen, maar dat de kleinere plaatsen hiervoren vermeld, na de beschieting die zij ondergaan hebben, nog niet in zodanige staat van herstel verkeren, dat zij voor de bewoners een onderdak zouden aanbieden.

Dr. van Dijke heeft ook Brussel bezocht.

In aansluiting met het bericht in ons ochtendblad van gisteren meldt men ons, dat het provinciaal comité tot hulpverlening aan vluchtelingen in Zeeland reeds gedurende tien dagen bijkans

dagelijks hoeveelheden kleren en levensmiddelen uit Engeland ontvangt ter verdeling in de in deze provincie noodlijdende plaatsen.

Het Vluchtelingencomité te Breda heeft tot dusverre ongeveer 6000 vrijbiljetten voor de gratis terugkeer naar de Belgische grens verstrekt.

Gisteren zijn weerom ongeveer 200 vluchtelingen teruggekeerd.

Op de rooms-katholieke begraafplaats te Middelburg is hedenmorgen ter aarde besteld het stoffelijk overschot van de 37-jarige Belgische militair August François uit Oedelem, die in het gasthuis aan de bekomen wonden is overleden. De begrafenis heeft met militaire eer plaats gehad.

Van regeringswege wordt voortgegaan met internering der lastige elementen onder de Belgische vluchtelingen. Morgen worden weer 4 à 500 van zulke personen van Harderwijk naar Oldebroek overgebracht.

Rotterdam.

Vandaag zijn weer ruim 1000 vluchtelingen van hier naar Antwerpen en omstreken vertrokken. De ochtendtreinen namen 428 betalenden en 176 kostelozen mee. Bovendien vertrokken met de extra trein van 9 uur 35 395 kostelozen. Deze trein, weer uit een 25-tal wagens samengesteld, was geheel bezet, toen hij het station Delftse Poort verliet; ongeveer 1000 vluchtelingen voerde hij mee.

Aan het station Beurs vertrokken vanmorgen slechts 89 vluchtelingen, van wie 1 kosteloos vervoerd werd. Met de trein van

11 uur 30 gingen bovendien nog 60 uitgewekenen mee, die te Gouda ingekwartierd waren geweest.

Amsterdam.

Met de extra trein van 7 uur 10 zijn heden 859 vluchtelingen naar Antwerpen teruggekeerd.

29 oktober 1914

Uit Roosendaal meldt men ons:

Dinsdag zijn naar Antwerpen vertrokken 14.500 Belgische vluchtelingen en 2.500 teruggekeerd. Gisteren waren die cijfers respectievelijk 12.850 en 3.000. De heer Van Vuuren, die als gedelegeerde voor Noord-Brabant van de regeringscommissaris jhr. Mr. Ch. J. M. Ruys de Berenbrouck de belangen van de vluchtelingen behartigt, heeft aan de Haagse redacteur van de Tijd meegedeeld, dat de toestand in Noord-Brabant geleidelijk verbeterd. Het zwaarst belast is nog altijd Bergen op Zoom, waar zich naar schatting nog 30.000 vluchtelingen bevinden. Van dezen bevinden zich een 6000 man in 16-mans militaire tenten in een onder militaire bewaking gesteld kamp op Kijk-in-de-Pot en zijn er in een ander kamp van grote tenten 3000 man onder dak gebracht. In de loop der week kan men verwachten, dat alle vluchtelingen, die zich nog in openbare gebouwen bevinden, in deze kampen zullen zijn onder dak gebracht. Ze worden daar tweemaal per dag behoorlijk, doch eenvoudig gevoerd. Voorlopig zijn deze vluchtelingen in de gegeven omstandigheden voldoende gehuisvest.

Te Roosendaal bevonden zich dinsdag nog een 6000 vluchtelingen. Hierin zijn inbegrepen de velen, die in hun eigen onderhoud voorzien.

Er bevinden zich nog behoeftige vluchtelingen in nagenoeg alle gemeenten van Noord-Brabant. Bij sommige landbouwers zijn de schuren nog vol.

Te Roosendaal is, naar het Handelsblad meldt, de volgende mededeling aangeplakt:

Volgens informaties, van verschillende betrouwbare zijden ontvangen, heerst in Antwerpen en omgeving volledige orde en rust. Tal van vluchtelingen keren dan ook naar hun woonplaatsen terug.

In verband hiermee zal de verstrekking van levensmiddelen van dag tot dag geleidelijk worden verminderd, en na vrijdag 30 oktober waarschijnlijk geheel worden gestaakt.

Het comité.

Jhr. mr. C. J. M. Ruys de Berenbrouck, regeringscommissaris, en de heer J. R. Snoeck Henkemans, gedelegeerde voor Zeeland, hebben een circulaire verzonden aan de burgemeesters en aan de steuncomités voor vluchtelingen in de provincie Zeeland. Daarin wordt onder meer gezegd:

Aangaande de zorg, dat er steeds een voldoende hoeveelheid levensmiddelen aanwezig is, moet elke gemeente proberen voor zichzelf de nodige maatregelen te nemen. Eigen aankopen en zo nodig inbeslagneming van aanwezige voorraden zijn hiertoe de aangewezen middelen.

Ten einde echter aan de bezwaren, die reeds hier en daar rezen, tegemoet te komen, zal het provinciaal comité, van heden af, zorg dragen, in Vlissingen een zoveel mogelijk voldoende voorraad

levensmiddelen aanwezig te hebben. Burgemeester of comités, die vrezden voor onvoldoende voorraad levensmiddelen voor de vluchtelingen, richten zich dus in het vervolg noch tot de regeringscommissaris, noch tot de etappecommandant te Rotterdam, maar tot het provinciaal comité, adres: Mr. P. Dieleman, te Middelburg. Dekens kunnen zo nodig aan hetzelfde adres worden aangevraagd. Gebruikte dekens worden daarheen opgezonden en blijven, na gereinigd en ontsmet te zijn, ter beschikking van de regering.

Men schrijft ons uit Zeeuws Vlaanderen.

Elke dag trekken van hier tal van vluchtelingen naar België terug, vooral die van Antwerpen en uit het Land van Waas. De gezondheidscommissie van Hulst heeft bekend gemaakt dat het voor de gezondheid, vooral die van jonge kinderen, van het grootste belang is, dat de vluchtelingen naar hun haardsteden terugkeren om hun gewone levenswijze te hervatten. Er zijn in de laatste dagen hier veel Belgische kinderen overleden.

Antwerpse stadsambtenaren en bedienden.

Het College van Burgemeester en Schepenen van Antwerpen heeft, bij beraadslaging van 26 dezer, gezien er reeds volle 17 dagen na de beschieting van de stad zijn voorbijgegaan, en oordelend, dat het meer dan tijd is, dat het gevluchte stadspersoneel terug naar Antwerpen komt, beslist:

Aan het personeel nog tot op het einde dezer maand tijd te verlenen om, onder voorbehoud, zoals voor al degenen, die hun post verlieten, zich voor hun dienst aan te bieden.

Wie op gezegde datum zijn dienst niet hernomen heeft, zal als ontslagen worden beschouwd.

Amsterdam.

De commissie ter behartiging van de belangen van de uit Antwerpen uitgeweken stadsbedienden en -ambtenaren heeft dezer dagen een telegram gezonden aan koning Albert, waarbij de commissie de tussenkomst en de raad van de koningin inriep voor de hier vertoevende stadsbedienden en ambtenaren, die, zoals bekend, met boete en ontslag worden bedreigd.

Op dit telegram was van koning Albert het volgende antwoord ontvangen: "Keer terug naar België met de bedienden en beambten van Antwerpen en omgeving, en hervat uw arbeid".

In een gisteren gehouden vergadering is dit telegram voorgelezen. Het geldt, zo werd gezegd, alleen voor stadsbeambten, niet dus voor particulieren.

Het sociaaldemocratisch gemeenteraadslid uit Antwerpen, de heer Bongers, ter vergadering aanwezig, kon officieel mededelen, dat de bedreigde bestraffing slechts voor de vorm zal zijn.

Over al of niet teruggaan is men het intussen niet eens geworden, zodat van een georganiseerde terugreis niets kan komen. Een gedeelte zal nu op eigen gelegenheid terugkeren.

Punch schenkt aandacht aan de vluchtelingenvloed in Nederland. De maagd Britannia zegt tot de Nederlandse maagd, bij wie de uitgewekenen heil zoeken: "Mijn middelen en mijn verplichtingen zijn groter dan de uwe; laat mij dit werk over".

Amsterdam. Gemeenteraad.

Van de heer van den Tempel was een brief ingekomen waarbij hij verlof vraagt de navolgende vragen te mogen stellen met betrekking tot het samenbrengen der Belgische vluchtelingen in loodsen aan de IJkade en wel bij voorkeur in de zitting van de raad welke morgenmiddag gehouden wordt.

1°. Welke redenen hebben gepocht de Belgische vluchtelingen samen te brengen in loodsen op de IJkade, zelfs vóór deze loodsen voor de ontvangst der vluchtelingen zo goed mogelijk waren ingericht?

2°. Bestaat het voornemen om maatregelen te nemen om bij vrij langdurig oponthoud de huisvesting van vluchtelingen meer bevredigend te maken dan zij thans is, in het bijzonder wat betreft het bijeenbrengen van personen zonder enig onderscheid van burgerlijke stand, leeftijd en kunne in dezelfde ruimte, voor dag- en nachtverblijf. Zo ja, welke zijn deze maatregelen?

3°. Zijn er speciale maatregelen genomen van de kant van het gemeentebestuur of van de commissie, waaraan de zorg voor de vluchtelingen is toevertrouwd, om de terugkeer der te Amsterdam vertoevende vluchtelingen te vergemakkelijken?

Het gevraagde verlof werd verleend tegen morgenmiddag.

Men meldt ons, dat de Engelse regering aan onze regering heeft aangeboden, bij te dragen in de kosten van het onderhoud der Belgische vluchtelingen tot een bedrag van £ 50.000. De Nederlandse regering heeft het aanbod met alle waardering van de hand gewezen, omdat zij, nu zij de taak om de vluchtelingen te helpen, zelf op zich had genomen, ook de kosten van die hulp zelf wenste te dragen.

Onze correspondent te Londen seint:

De Times bespreekt in de meest waarderende bewoordingen het vluchtelingenvraagstuk, waarvoor Nederland zich geplaatst ziet, en stelt voor, nu de Nederlandse regering voor een geldelijke bijdrage heeft bedankt, een groot aantal der Belgische uitgewekenen naar Engeland over te brengen.

De regeringscommissaris jhr. mr. Ruys de Beerenbrouck heeft Zuid-Nederland en Walcheren bezocht.

Naar aanleiding van het bericht, dat te Roosendaal was aangeplakt, dat de verstrekking van levensmiddelen aan vluchtelingen eerst zou worden ingetrokken en later geheel zou ophouden, heeft de minister van Binnenlandse Zaken inlichtingen ingewonnen en onmiddellijk gelast, dat zulks niet mocht gebeuren, maar dat Belgische vluchtelingen, die willen blijven, desnoods op rijkskosten, van het nodige moeten worden voorzien.

Naar aanleiding van allerlei geruchten, heeft de minister van binnenlandse zaken telegrafisch een instructie gezonden aan de commissarissen der koningin, houdende verzoek, de burgemeesters te willen mededelen, dat het oefenen van zachte drang op de Belgische vluchtelingen, om terug te keren, volstrekt niet meebrengt, dat die drang zou ontaarden in directe of indirecte dwang, om het Nederlandse grondgebied te verlaten. Dit zou geheel in strijd zijn met de eisen van onze gastvrijheid. De vluchtelingen blijven geheel vrij, al of niet terug te keren. Zij behoren, voor zover ze onvermogen zijn, van het nodige te worden voorzien.

De hedenmorgen te Vlissingen gehouden telling wijst nog 4000 armlastige vluchtelingen aan.

Van Hansweert zijn gisteren weer ruim 100 vluchtelingen naar Antwerpen vertrokken. Heden gaan er weer twee boten van de firma Noels naar Antwerpen met passagiers.

Onder de Belgische vluchtelingen, die te Haarlem zijn ondergebracht in de Rijkswaarschool voor onderwijzers, hebben zich twee gevallen van roodvonk voorgedaan.

Te Zundert vertoeven volgens officiële telling nog 2100 Belgische vluchtelingen. Ofschoon het steuncomité reeds sedert enige dagen de uitdeling van voedsel gestaakt heeft, geven de uitgewekenen er de voorkeur aan voorlopig nog te Zundert te blijven.

Rotterdam.

Ongeveer 800 uitgewekenen zijn heden van hier naar Antwerpen en omstreken teruggekeerd. Met de ochtendtreinen vertrokken van het station Delftse Poort 310 betalenden en 120 kostelozen. De extra trein van 9 uur 35 nam 345 kostelozen mee. Deze trein, bestaande uit 25 wagons, was, toen zij van hier vertrok, weer geheel bezet.

Van het station Beurs vertrokken heden slechts 31 betalende vluchtelingen.

De extra trein voor het vervoer van vluchtelingen, die te 9 uur 27 aan het station Delftse Poort aankomt en vandaar te 9 uur 35 vertrekt, is de laatste dagen zo vol, dat niet alle kostelozen van hier en de volgende stations met die trein kunnen vervoerd worden.

Daarom is met ingang van heden een tweede extra trein naar Essen ingelegd, die van hier te 7 uur 15 vertrekt en te Dordrecht, Zevenbergen en Oudenbosch ophoudt.

De vluchtelingen, die willen terugkeren en kosteloos wensen vervoerd te worden, wordt aangeraden, de vroegtrein van 7 uur 15 te nemen.

Heden zijn negen Belgen uit de ziekeninrichtingen alhier, waar ze verpleegd werden, hersteld ontslagen. Vijf zijn naar het interneringsdepot Harderwijk overgebracht en vier ter beschikking der politie gesteld.

Amsterdam.

Heden zijn met de extra trein 641 vluchtelingen naar Antwerpen teruggekeerd, naar Londen zijn 20 uitgewekenen vertrokken.

Antwerpen.

Het Antwerpse centraal bureel voor inlichtingen aan vluchtelingen, gevestigd Kunstlei 64 te Antwerpen, brengt ter kennis van de belanghebbenden:

I. Dat het politietoezicht van overheidswege in de buitengemeenten van Antwerpen nog niet van die aard is, dat men zijn eigendommen zonder gevaar voor diefstal of plundering onbeheerd kan laten.

II. Dat de 26e oktober te Antwerpen is afgekondigd een verbod van uitvoer uit België van paarden, runderen, varkens, schapen en levensmiddelen, onverschillig van welke aard en voor welke grenzen, onder bedreiging van inbeslagneming bij poging tot overtreding.

De thans de Londen verschijnende Indépendance Belge betoogt in een bericht, dat we in het nummer van 26 dezer aantreffen, dat het niet de plicht der uitgeweken Belgen is naar Antwerpen terug te keren. Het blad meent, dat het merendeel der Antwerpenaren niet

van plan is naar hun land terug te keren, voor de stad van de Duitse overheersing is bevrijd is en volgens de Indépendance is het ook de opvatting van de Belgische regering, dat ze dit niet doen moeten. Het is er, zegt de Indépendance, niet uitsluitend om te doen, het leven aan de grote stad terug te geven, men zou daarmee de zaak der onafhankelijkheid van het land niet dienen. De Duitsers, het spreekt vanzelf, wensen de grote stad zo spoedig mogelijk haar gewoon uitzicht te zien hernemen, maar het Belgische blad is van mening, dat elke Belg moet weigeren om daar het leven te herstellen, waar de Pruisen hun verblijf voortzetten, na begonnen te zijn er een woestenis te maken en ondergang te zaaien.

Er zijn mensen, aldus schrijft de Indépendance, die naar Antwerpen denken terug te keren, zonder aan de plicht tekort te doen. Dat zijn die arme ongelukkigen, die, niettegenstaande de edelmoedigheid der Hollanders, langs de grens tot ellende veroordeeld zijn en die, in hun eindeloos leed, liever thuis lijden dan in den vreemde. Hoe zouden we niet hun terugkeer naar hun nederige woningen, die zij achterlieten, kunnen begrijpen! Er zijn ook ambtenaren, wiens plaats te Antwerpen is: de magistraten van het parket of de politieagenten; de ambtenaren van de gemeentelijke armenzorg, de burgerlijke stand, de ontvangers, de hypotheekbewaarders, enz., enz. Maar als degenen, wier tegenwoordigheid te Antwerpen noch onmisbaar, noch verplicht is, moeten er zich van onthouden terug te keren, zo zij over de middelen beschikken om weg te blijven en weigeren de Duitsers in de kaart te spelen, wiens beloften trouwens bij niemand meer enige illusie moeten wekken. Dit is de opvatting der regering geweest, voorgeschreven aan haar onderdanen sedert de oorlog en tot dusver in het overheerste land getrouw in acht genomen. Zij moeten er zich van onthouden hun medewerking te verlenen aan de vijand, en hem weerstaan en eveneens weerstaan aan al de verschillende pogingen te hunnen

opzichte gedaan om ze uit te nodigen een bedrijvigheid te herstellen, die slechts ondiens doet aan hun vaderland.

30 oktober 1914

Het comité voor Belgische vluchtelingen alhier deelt ons mede:

Een der heren van het comité voor de Belgische vluchtelingen te Rotterdam is nogmaals naar Antwerpen gegaan om inlichtingen te verkrijgen van de burgerlijke autoriteiten aangaande vluchtelingen die wensen terug te keren en geen dak, voedsel of arbeid kunnen vinden.

In het kort komt zijn onderzoek hierop neer: er bestaat een "Comité voor hulp aan de huisgezinnen die in nood verkeren ten gevolge van de oorlog". Dit comité is gevestigd in het derde bureel ten stadhuis en staat onder bestuur van de stad Antwerpen.

Het heeft de beschikking over circa 10.000 bedden die vóór het beleg in gereedheid waren gebracht voor gewonde soldaten. In het gebouw van het Rode Kruis, Meir nr 36, zullen de eerste daklozen worden ondergebracht; de overigen zullen in gestichten en andere openbare gebouwen geherbergd worden.

Dit comité zorgt ook voor de voeding en heeft voorlopig zeven lokalen open gesteld, waarin eenmaal per dag een krachtige soep zal worden verstrekt, evenals vóór het beleg, doch nu niet alleen aan vrouwen en kinderen, doch ook aan mannen.

De lokalen zullen van 12 tot 1 uur (tijd van de Antwerpse toren) geopend zijn en, indien de behoefte stijgt zal hun aantal nog worden uitgebreid.

Er is voldoende voedsel aangekocht (voor 60.000 frank) om in de eerste nood te voorzien.

De lokalen zijn gevestigd:

Bervoetsstraat 31, Abdijstraat 94, Bredastraat 35, Vliegenstraat 43, Meistraat 27, Deurnestraat 21 en Bakkerstraat, Berchem.

Verder is er in het 11e bureel ten stadhuize een bureau voor werkverschaffing, doch dit bureau kan niet in de vele aanvragen voorzien, aangezien er uit de aard van de oorlogstoestand zeer weinig werk is.

Tenslotte noemen wij de:

Nederlandse afdeling van het uitvoerend comité van het Antwerps centraal bureau voor vluchtelingen, dat reeds in de Nieuwe Rotterdamse Courant genoemd is en dat gevestigd is aan de Kunstlei 64 en geopend van 9 tot 12 en van 2 tot 4 uur.

Aangezien de postverbinding nog niet hersteld is en, om niet overstromd te worden met aanvragen, heeft dit bureau een hulpbureau in Roosendaal, Brugstraat 31, waartoe men zich gelieve te wenden voor inlichtingen. Het Nederlandse bureau in Antwerpen werkt samen met het Antwerpse comité en met ons regeringsbureau, Lange Voorhout 45, en we hebben alle reden te verwachten, dat dit bureau met zijn energieke voorzitter, de heer Van der Veen, spoedig het vraagstuk der emigratie zal regelen. Dit bureau ontraadt momenteel een terugkeer naar de gemeenten Dendermonde, Epegem, Walem, Duffel en Zemst, waarbij we Mortsel en Lier zeker moeten voegen, aangezien in al deze plaatsen slechts weinig huizen zijn blijven staan.

Wij kunnen ons met deze zienswijze slechts gedeeltelijk verenigen aangezien duidelijk blijkt uit het stuk in het avondblad van gisteren "Uit België", dat het hoognodig is, dat de gemeenteautoriteiten en beambten alsmede ambachtslieden onverwijld terugkeren, om de wederopbouw dezer gemeente te bevorderen, en om te voorkomen, dat er epidemieën ontstaan, waardoor de arme Belgische bevolking nog zwaarder geteisterd zou worden.

Het verwonderde ons daarom, ook nog heden Antwerpse politieagenten in ons land te zien. Deze dienden evenals de overheden, geestelijken, dokters enzovoort het eerst weer op hun post terug te komen.

Antwerpse Tijdingen meldt:

De heer Bongers, gemeenteraadslid van Antwerpen, werd door de overheid van Bergen op Zoom aangezocht niet in de stad te blijven, omdat hij de bevolking had aangeraden niet naar Antwerpen terug te keren. De heer Bongers verblijft thans te Roosendaal. De Belgische legatie in Den Haag heeft aan de Belgische consul te Breda bericht, dat haar van een opdracht, aan de hier vertoevende Belgische staatsambtenaren salarissen en pensioenen uit te keren, niets bekend is. De consul heeft naar Havre een lijst gezonden, waarop de door de hier vertoevende stadsbeambten geëiste bedragen vermeld staan. Antwoord is hierop nog niet gekomen.

Gisteren namiddag is het restant van de vluchtelingen te Harderwijk, ongeveer 350 personen, krachtens regeringsbevel, ook in verband met het te Harderwijk gevestigde interneringsdepot, per extra trein overgebracht naar het vluchtelingenkamp te Oldebroek.

Na uitvaardiging van het bevel van vertrek hebben velen zich nog aangegeven voor vertrek naar België.

Tot opneming van Belgische gevangenen is te Boxtel een tijdelijk vluchtelingenkamp gevestigd. De rijkspolitie of militairen brengen de personen, die aangehouden zijn in Noord-Brabant, Limburg of Zeeland maar Boxtel over. Wanneer er een vijftigtal bij elkaar zijn, worden ze onder geleide naar het regeringskamp te Veenhuizen gezonden. Ongeveer 800 zijn reeds daarheen gebracht. Nog dagelijks komen er nieuwe bij, onder wie ook velen uit de kolonie Merksplas.

Amsterdam.

Interpellatie over de Belgische vluchtelingen.

Gelijk reeds meegedeeld werd, had spreker (de heer Van den Tempel) tot Burgemeester en Wethouders de volgende vragen gericht.

1°. Welke redenen hebben gepocht de Belgische vluchtelingen samen te brengen in loodsen op de IJkade, zelfs vóór deze loodsen voor de ontvangst van de vluchtelingen zo goed mogelijk waren ingericht?

2°. Bestaat het voornemen maatregelen te nemen om bij vrij langdurig oponthoud de huisvesting van de vluchtelingen meer bevredigend te maken dan zij thans is, in het bijzonder wat betreft het bijeenbrengen van personen zonder enig onderscheid van burgerlijke stand, leeftijd en kunne in dezelfde ruimte voor dag- en nachtverblijf. Zo ja, welke zijn deze maatregelen?

3°. Zijn er speciale maatregelen genomen van de kant van het gemeentebestuur of van de commissie, waaraan de zorg voor de vluchtelingen is toevertrouwd, om de terugkeer der te Amsterdam vertoevende vluchtelingen te vergemakkelijken?

Spreker zegt, dat kortgeleden, toen de gebeurtenissen te Antwerpen zich afspeelden, één roep is uitgegaan over de wijze, waarop de vluchtelingen in Nederland en ook te Amsterdam zijn ontvangen. Naar sprekers oordeel zeer terecht. Onder leiding van de wethouder voor het armenwezen is toen hier werk verricht, dat grote hulde verdient. Na zondag jongstleden schijnt er echter verandering gekomen te zijn in de verzorging van de vluchtelingen, een verandering, die Amsterdam misschien op de duur niet tot eer zou strekken. Spreker is dinsdag jongstleden en hedenmorgen naar de loodsen aan de IJkade gegaan. Het bezoek op dinsdagmiddag heeft bij spreker aanstonds het plan doen rijpen, de aangelegenheid hier officieel te behandelen.

Bij spreker hebben daarbij de twee volgende kardinale punten de aandacht getrokken:

1°. naar zijn mening is de verzorging van de Belgische vluchtelingen niet goed, en daarom vraagt hij rekenschap, daar de reputatie van Amsterdam op het spel zou kunnen staan;

2°. heeft de buitenwacht wellicht door de oppervlakkige mededelingen een minder juist inzicht in de stand der zaken verkregen?

Met zekere schroom heeft spreker de zaken aangepakt, omdat hij in deze aangelegenheid zich meer dan in enige andere volkomen rekenschap kan geven, dat het doen moeilijker is dan de kritiek.

De toestand, waarin de vluchtelingen op het ogenblik verkeren, is niet bevredigend. De ligging en de bestemming van die loodsen aan de IJkade zijn niet aanbevelenswaardig. Men heeft daar een geïsoleerde ligging, is blootgesteld aan weer en wind, voor oude mensen en kleine kinderen is het daar niet geschikt. Er moeten voor

Burgemeester en Wethouders toch wel overwegende redenen bestaan hebben om die vluchtelingen samen te trekken naar die loodsen. Zonder die overwegende redenen acht spreker het een schromelijke vergissing. Spreker vond de toestand, die hij aldaar dinsdagmiddag aantrof, niet gunstig. Thans is op lofwaardige wijze wel enige verbetering aangebracht, maar desondanks vindt spreker de toestand zelfs in de beste zaal van de loods Nederland nog onbevredigend. Het personeel in die loodsen is onvoldoende. Het eten, dat spreker daar heden heeft aangetroffen, was uitstekend, maar als men de gehele indruk samenvat, dan zegt spreker, dat men er wel 2 à 3 dagen kan verblijven, maar er dan genoeg van krijgt. In de andere loodsen is de toestand, wat ventilatie betreft, veel slechter. In loods D. bijvoorbeeld liggen 900 personen, onder wie 250 kinderen; spreker vindt hier de organisatie onvoldoende. Men heeft daar eerst ook geklaagd over de wasgelegenheden. Thans heeft men er enige verbeteringen aangebracht. Spreker meent niettemin, dat het er niet goed kan gaan. Een kind is er ziek geworden.

Spreker vindt de tweede vraag een heel moeilijk punt, omdat de gezinnen liefst niet gesplitst willen worden, doch zal ten deze evenzeer gaarne het antwoord van de wethouder afwachten.

Het hoofddruk, die spreker van de organisatie daar gekregen heeft, is dat de personen, die helpen, weinig vakkundig zijn. Er zijn onder de vluchtelingen allicht goede krachten voor hulp te verkrijgen. Daarvoor zijn echter organisators nodig.

Wat de derde vraag betreft, met vergemakkelijken is niet bedoeld pressie uitoefenen. Spreker wijst erop, dat in de dagbladen is verkondigd de mening van iemand, die met de verzorging was belast, dat men de mensen juist in de loodsen onderbracht, om hen

zodoende te prikkelen zo spoedig mogelijk heen te gaan. Nu is spreker het ermee eens, dat het voor alle partijen wenselijk is, dat de Belgische vluchtelingen zoveel mogelijk teruggaan. Maar als er sprake is van dwang, dan is dat geen kwestie van het stadsbestuur, doch van de regering. Men behoort zich op het standpunt te stellen, dat de terugkeer moet geschieden uit vrije wil.

Spreker kan zich levendig voorstellen, dat, wanneer iemand valide is, dat hij dan liefst zo spoedig mogelijk weer wenst terug te keren naar de stad zijner inwoning, naar zijn hele hebben en houden. Wel groot moet de pressie der verschrikkelijke omstandigheden, waaronder de mensen hun land verlaten hebben, wezen, wanneer er zoveel personen weigeren terug te keren, zelfs onder de vrij ongunstige condities, waarin zij in hun verblijf van thans verkeren. Spreker acht morele hulp van de zijde van ons gemeentebestuur thans reeds gewenst. Waar door een hoofdambtenaar op zo onaangename wijze gesproken werd van een prikkel om heen te gaan, meent spreker dat een morele ondersteuning van gemeentewege niet overbodig zou zijn.

Wethouder Jitta dankt de heer Van den Tempel voor de gehouden interpellatie. Spreker meent, dat de zaak een publieke zaak is geworden, en dat hem zodoende gelegenheid wordt verschaft scheve begrippen, die bij de burgerij ontstaan zijn, recht te zetten.

Persoonlijke dank aanvaardt spreker gaarne, maar wil die toch bovendien overbrengen aan de heer Jonker, aan het Belgische comité, aan Burgemeester en Wethouders, die spreker zoveel mogelijk gedurende die dagen vrijgelaten hebben.

Spreker heeft van de aanvang gestreefd om het de Belgische vluchtelingen, met wie spreker diep medelijden had, zo aangenaam

mogelijk te maken. De beantwoording van de vragen, door de heer Van den Tempel gesteld, acht spreker zeer nuttig. Spreker gaat de geschiedenis na van de aankomst der vluchtelingen. Toen op die bekende donderdagavond de eersten in Amsterdam aankwamen, werd aanstonds omgezien naar grote verblijfplaatsen. Men had toen wel scholen kunnen gebruiken, doch dit zou ten nadele van het onderwijs strekken. Men heeft toen aanstonds gedacht aan de loods en aan de Ijkade, die ingericht waren voor goederen, maar niet voor verblijf van mensen. Er zijn toen wasbakken en privaten in orde gebracht. De maatschappij Nederland heeft zeker lof verdiend voor de wijze, waarop zij meegewerkt heeft tot de ontvangst van de vluchtelingen. De loods van de Nederland is beter ingericht dan de loods der gemeente.

Aanvankelijk was er geen ander middel dan de mensen op stro te laten slapen. Spreker weet wel, dat dit uit hygiënisch oogpunt ongewenst is, zelfs uit zijn eigen omgeving van jongelui, die in dienst zijn. Daarom is het stro door strozakken vervangen.

Van de eerste dag af is over loods L, die onder beheer der familie de Vries stond, niet dan met lof gewaagd. Toen op de zaterdagnacht drie treinen van 40 tot 60 wagons aankwamen, moest er nog meer plaats gemaakt worden, die gevonden werd in de loodsen D en DD, maar die nog geheel voorzien moesten worden. Om 5 uur waren er al 1100 vluchtelingen in de loods, nadat men om 11 uur besloten had, ze voor het nieuwe doel in te richten. Men heeft echter die loodsen zo spoedig mogelijk weer ontruimd, toen men de personen naar buiten kon zenden.

Bij de verschillende personen, die liefderijk vluchtelingen opgenomen hadden, bleef de reactie niet uit. En toen bleek, dat sommige asielen ontoereikend waren, achtte men concentratie

gewenst. Patrimonium en de IJclub, om enige voorbeelden te noemen, wensten hun gebouwen weer ontruimd te zien. Van 70 asielen moesten 2200 vluchtelingen naar de loods worden overgebracht. Het is begrijpelijk, dat bij de drukte van de eerste dagen nog niet alles in orde kon zijn.

De tweede vraag kan spreker bevestigend beantwoorden. Spreker is er zich volkomen van bewust, dat de toestand sterkere verbetering behoeft. Met die verbetering wordt de nodige ernst gemaakt. Er is gevraagd of het niet nodig was de geslachten te scheiden. Maar niet alleen de commissie voor de huisvesting, maar ook die van de hygiëne, onder voorzitterschap van prof. Saltet, achtte het na lang onderzoek ongewenst. Men handelt hier in het belang van de mensen zelf. Een groot deel van de ergernis bij het publiek is reeds weggenomen. Overwogen wordt een afzonderlijke loods alleen voor vrouwen, meisjes en kinderen onder 10 jaar in te richten. Spreker ziet er niet veel heil in, omdat de ervaring geleerd heeft, dat de ouders de kinderen bij zich willen houden.

Iets anders is, dat één huis in de stad ingericht blijft voor de ouden van dagen en voor invaliden. Ook komt er een afzonderlijke afdeling voor de zuigelingen met hun moeders natuurlijk. In de loods van de Nederland is een hospitaal naar bescheiden eisen ingericht. De mensen liggen hier in kribben.

Het spreekt vanzelf, dat hier en daar onder de kinderen ziekten voorkomen. Tot sprekers blijdschap is het aantal gevallen niet groot. Er waren enkele gevallen van kinkhoest, mazelen, roodvonk en difteritis. Er bestaat evenwel geen verband tussen de besmettelijke ziekten en de huisvesting.

Ten aanzien van de derde vraag herinnert spreker aan hetgeen de commissie van de repatriëring heeft verricht. Spreker leest de reeks publicaties, die kosteloos verspreid en aangeplakt werden, voor. Sedert gisteren is er ook een bureau werkzaam om kosteloos vervoer naar Engeland te bevorderen. Hiervoor is de steun der regering gevraagd. Dienstplichtigen wordt ontraden terug te gaan.

Er wordt geen drang uitgeoefend. Het plan om spreekbeurten te doen vervullen is een overweging; men wil echter de loop der gebeurtenissen in België afwachten.

Door bemiddeling der commissie gingen ruim 2400 personen naar Antwerpen terug, 135 naar Engeland en 127 naar andere plaatsen in ons land bij hun familie. Het laatste zou nog meer hebben plaats gevonden; doch de misère begon, toen men ze niet meer mocht zenden naar andere plaatsen.

Wat betreft de bewering van sommigen, dat het overbrengen naar de loodsen slechts zou geschied zijn uit de overweging, dat het de gemeente er slechts om te doen zou zijn om de vluchtelingen zo spoedig mogelijk weg te hebben, dit pleit niet voor hen, die deze bewering hebben uitgesproken. Spreker stelt er prijs op, met nadruk te verklaren, dat het de plicht der gemeente is, de vluchtelingen, zolang ze hier zijn, op dezelfde gastvrije wijze te behandelen als gedurende de eerste dagen van hun komst geschiedde.

De heer Van den Tempel repliceert. Hij verklaart vele inlichtingen van de wethouder, voor wiens beleid ten deze hij grote bewondering heeft gekoesterd, met genoegen te hebben vernomen. Spreker vreest intussen, dat, wanneer de vluchtelingen

in deze loodsen zullen moeten overwinteren, daarvan de grootste ellende is te voorzien.

De voorzitter deelt mede, dat men ten aanzien van het laatste punt met de regering gecorrespondeerd heeft, mede in verband met de vraag, of de regering de vluchtelingen in de stelling van Amsterdam wenste te laten. Juist hedenmiddag is er een telegram van de regering ingekomen, dat het niet in de bedoeling der regering lag, de vluchtelingen in de stelling van Amsterdam te laten, zodat er geen vrees voor overwinteren in deze op koude niet berekende loodsen behoeft te bestaan.

De heer Bellaar Spruyt onderschrijft het betoog van de heer Van den Tempel, in eerste termijn uitgesproken. Naar zijn oordeel is de centralisatie in deze pakhuizen minder juist. Spreker heeft een bezoek aan de inrichtingen gebracht en vond de toestand niet wat hij wezen moest. In een interview van de wethouder met de correspondent van de Nieuwe Rotterdamse Courant werd naar sprekers oordeel een overdreven gunstige schildering van de toestand gegeven.

De heer Nuyens is in de gelegenheid geweest dagelijks in aanraking te komen met een huis, waarin een honderdtal vluchtelingen werden verpleegd. Ondanks de gunstige conditie, waarin dit huis onmiddellijk gebracht werd, ondanks ook de uitstekende verzorging, die de vluchtelingen aldaar genoten, er waren zelfs twee gediplomeerde verpleegsters met de verzorging belast, heeft spreker de overbrenging naar de centrale loodsen alleszins toegejuicht. Het is daar weliswaar niet zo aangenaam en ook onze moderne opvattingen aangaande huisvesting en hygiëne komen wel eens in strijd met hetgeen ons oog daar aanschouwt, nochtans meent spreker dat men niet te sterk moet kritiseren. Het blijft

gezien het tekort aan andere geschikte grote verblijfplaatsen in onze stad, steeds een moeilijk op te lossen probleem, hoe wij de mensen goed zullen kunnen centraliseren. Spreker gelooft evenwel, dat de gemeente bij de uitvoering van haar centralisatieplannen ietwat voorbarig is geweest.

De heer Nolting, die van nabij het enorme werk van de wethouder heeft gadeslagen en op de bekende zondag, toen de stroom der vluchtelingen niet scheen op te houden, meegeholpen heeft bij het in orde brengen van de loodsen D En DD, meent eveneens, dat het verblijf in die loodsen op de duur onhoudbaar moet zijn.

Vandaar, dat spreker er eveneens op aandringt, om de mensen geleidelijk terug te brengen naar andere plaatsen in de stad, welke er naar sprekers oordeel nog voldoende te vinden zullen zijn.

Wethouder Jitta zegt in zijn wederwoord, zojuist de mededeling te hebben ontvangen, dat sedert hedenmiddag niemand meer onmiddellijk op stro zal behoeven te slapen, maar voor iedereen thans een matras aanwezig is.

Al moet spreker erkennen, dat de huisvesting nog niet geheel voldoende is, toch is ze verreweg beter dan in het zuiden van ons land. De bewering van de heer Bellaar Spruijt, als zou spreker bij een interview met de correspondent van de Nieuwe Rotterdamse Courant de toestand overdreven gunstig hebben geschilderd, blijkt niet uit de publicatie van dat gesprek. Spreker geeft toe, dat een deel der vluchtelingen hier in de aanvang wat verwend is.

De interpellatie is hiermee afgelopen.

Uit België.

Prof. Van Kan, uit Leiden, die een dezer dagen uit België is teruggekeerd, deelt ons mee, dat de toestand daar inderdaad is gelijk men in het communiqué van prof. Burger beschreven vindt, maar dat enige aanvulling en verduidelijking niet ongewenst schijnt.

Terugkeer toch naar eigen huis en haard moge in het algemeen aanbeveling verdienen, er zijn gevallen, waarin een voorafgaand onderzoek raadzaam kan zijn. Dit geldt natuurlijk niet voor Antwerpen en de noordelijk daarvan gelegen gemeenten, maar wel voor enkele andere plaatsen. De streek om Aarschot bijvoorbeeld is geheel verwoest en Aarschot zelf is op dit oogenblik totaal onbewoonbaar. Toen professor Van Kan daar zondagavond rondkeek, trof hij er geen 10 mensen aan. Er was geen slager, geen bakker, er was letterlijk niets. Evenmin zullen alle landbouwers, die tussen Mechelen en Leuven hun woonsteden hadden, onmiddellijk daarheen kunnen terugkeren; in het dorpje Herent bijvoorbeeld staat geen huis meer overeind.

Aan een algemene terugkeer naar deze plaatsen zal dus een nauwgezet onderzoek moeten voorafgaan. Indien de burgers elkaar trouw bijstaan en er voor de verschillende regio's commissies worden ingesteld, die zich toeleggen op herstel van de vroegere toestand, dan zal meer dan een plaats binnenkort uit de tijdelijke doodslaap gewekt kunnen worden. In Leuven en Lier bijvoorbeeld komt reeds weer enige opleving. In laatstgenoemde plaats, waar zaterdag de broer van de gevluchte burgervader tot tijdelijk burgemeester werd benoemd, zal met onderlinge hulp vrij veel te bereiken vallen. En ditzelfde geldt natuurlijk ook voor tal van andere plaatsen.

Instelling van verschillende commissies (wiens werkzaamheden enige gelijkenis zouden vertonen met die der Hollandse commissie

in Antwerpen) zou dus alleszins aanbeveling verdienen. Het werk zou, naar de mening van professor Van Kan, door Belgen, die de plaatselijke toestanden kennen, moeten geschieden, al zou wellicht van Nederlandse zijde in organisatorisch of ander opzicht steun kunnen worden geboden.

De hoogleraar deelde ons nog mede, dat hij in geen der door hem bezochte Belgische steden lijken van mensen of dieren heeft aangetroffen. Deze waren reeds alle begraven.

Naar wij vernemen, was prof. Kohnstamm belast met een zending van regeringswege naar België, om daar na te gaan, hoe het stond met de huizen en verdere eigendommen van Belgische vluchtelingen in de streek rondom Antwerpen. Deze zending is thans echter ingetrokken onder dankzegging aan prof. Kohnstamm voor de moeite, welke hij zich heeft willen getroosten. Prof. Kohnstamm heeft natuurlijk, na in België zich persoonlijk van de toestanden op de hoogte te hebben gesteld, mondeling rapport uitgebracht, waaruit bleek, dat, wanneer men zulk een onderzoek wenst, dit op een zeer uitgebreide schaal moet geschieden, zo uitgebreid, dat de regering bezwaarlijk een dergelijk onderzoek door particuliere personen zou kunnen laten verrichten. Bovendien zou zulk een onderzoek zoveel tijd in beslag nemen, dat het voor het doel, waarvoor het zou moeten dienen, namelijk om de vluchtelingen, die aarzelen of ze zullen teruggaan, in de gelegenheid te stellen te beoordelen of ze kunnen vertrekken, geen nut zou hebben. Het zal wel maanden kunnen duren, eer hieromtrent een rapport gereed zou zijn. Vandaar, dat de regering gemeend heeft, van het onderzoek te moeten afzien.

De regeringscommissaris voor de vluchtelingen in Zeeland, de heer Snoeck Henkemans, zal dinsdag op woensdag naar Zeeland

vertrekken en aldaar een drietal dagen blijven, om na te gaan of de organisatie der hulpverlening geregeld werkt. Het is zijn voornemen voortaan om de andere week, zulk een bezoek aan Zeeland te brengen.

Onder de giften en gaven, door het Zeeuwse comité voor de vluchtelingen ontvangen, bevond zich een belangrijke zending van duizenden busjes gecondenseerde melk en andere benodigdheden, afkomstig van de Engelse kiesrechtvrouwen.

Bij de regering is, hoezeer zij gemeend heeft, het aanbod van de Engelse regering van een bedrag voor het onderhoud der vluchtelingen te moeten weigeren, geen bezwaar tegen het aanvaarden van giften voor dit doel van particulieren uit het buitenland.

Gisteren was het aantal uitgewekenen, dat zich via station Roosendaal naar België begaf, totaal 10.623 personen.

Het vertrek uit Breda en omstreken van Belgische vluchtelingen gaat geregeld voort. Daarentegen vestigen zich daar ter stede veel vluchtelingen, voor het merendeel meer bemiddelden, die tot dusverre in Zeeland en West-Brabant vertoefden.

Rotterdam.

Er zijn heden slechts 473 vluchtelingen van hier naar België teruggekeerd. Met de extra treinen van 7 uur 15 en 9 uur 35 vertrokken 262 kostelozen. Het aantal betalenden, dat van het station Delftse Poort de terugreis aanvaardde, bedroeg 125.

Van het station Beurs vertrokken slechts 29 betalenden.

Amsterdam.

Met de extra trein van 7 uur 10 zijn heden 185 vluchtelingen naar Antwerpen teruggekeerd. De gewone trein van 9 uur 02 nam een honderdtal weeskinderen van het weeshuis in de Albert Grisarstraat te Antwerpen, die naar hun woonplaats terugkeerden, mee.

Italiaanse laster.

Rome, 25 oktober.

In de Giornale d'Italia verschijnen dezer dagen van de hand van de heer Calza Bedolo, Engels correspondent, brieven over de val van Antwerpen en de vlucht der Belgen naar en in Nederland. Het zal de Hollandse lezers misschien belang inboezemen te vernemen, welke indruk hun goede werk op buitenlanders gemaakt heeft. Men zal zich verbazen over de oppervlakkigheid, waarmee deze heer zich heeft aangegord om in één der grootste bladen van Italië ons land zwart te maken en te belasteren, over deze nieuwe schel, door de heer Calza Bedolo genaaid aan de zotskap van schreeuwerige onbetrouwbaarheid, welke een groot deel der Italiaanse pers van dag tot dag opzet. Inderdaad, de uitval is zo brutaal, dat zij daardoor de moeite waard wordt. De duizenden Belgen, die in ons land een onderkomen en verzorging gevonden hebben, zullen, hopen wij, de eersten zijn om tegen dergelijke aanvallen van ons land, zijn bewoners en zijn leger, te protesteren.

Na gezegd te hebben, dat het kleine Nederland hem nauwelijks groot genoeg scheen om al de vreemdelingen te bevatten, vervolgt de scribent zo:

“De Hollanders dachten hetzelfde. Ze keken naar die onmetelijke smartenstoet met hun gezichten koud als hun landschap, onverschillig, ongevoelig. Op de kaden nieuwsgierigden de naakte

armen, de witte kantkappen, de gouden oorijzers, de porseleinen ogen der Hollandse vrouwen naar die tragedie. Het leek, of deze vrouwen zich feestelijk hadden opgetuigd om het schouwspel te zien. Geen man stak de hand uit om de deerniswaardige vluchtelingen van de ondergang te redden: soldaten in uniform lieten zich betalen voor hun diensten door de meer gegoeden, en stootten de armeren, die probeerden uit de boten te stijgen om een slok water, een korst brood te bemachtigen, brutaal terug. Voor mijn ogen vroeg een moeder, wier jongen stierf van honger, wat melk: zij slaagde er na vele tranen in, het te kopen voor viereneenhalve frank. Al deze mensen, die het bloedbad krachteloos, willoos, bezitloos voortjoeg naar een vreemd land, hebben aan de Hollandse grenzen een slagboom van terugstotend cynisme gevonden, die hun de laatste wonden deed bloeden. Niemand had de kracht zich te verzetten: de wenende karavanen van Hansweert, waar ik deze dingen met eigen ogen heb kunnen aanschouwen, werden telkens verder gedreven, naar Vlissingen, naar Rotterdam, naar Amsterdam. Waar het verbod niet bestond, heeft men nagedacht over andermans kommer. En hoe smartelijk het mij ook is, zo rauw de waarheid te moeten zeggen, ik gevoel, door al de pijn die dit schouwspel mij verschaftte, de plicht het te doen.

“Het is de waarheid, dat Holland niet zonder voldoening de verwoesting van Antwerpen kan aanschouwen. De vernietiging van Antwerpen zal het fortuin zijn van Rotterdam en Amsterdam. De onzekerheid, zo twijfelachtig gehandhaafd, zal waarschijnlijk op de overblijfselen van het concurrerend en aangrenzend land onder bescherming van Duitsland betaald wordt. Het volksbewustzijn in Holland is doordrenkt door Germanisme. Het met enorme moeilijkheden doorreizend om weer in België te komen, vond ik op iedere caf tafel samen met de inlandse bladen een Berlijns dagblad,

overall hoorde ik met openlijke voldoening de Duitse overwinning op de laatste Belgische vrijplaats bespreken. Het chauvinisme der koningin en een paar regeringsmannen heeft slechts in zoverre kracht als het verhinderen kan en zal, dat Holland zich direct aan de zijde van Duitsland schaart. Maar de onderdanen van Wilhelmina blijven persoonlijk in hun overgrote meerderheid Duitsgezind. Ik heb dezer dagen veel horen spreken van een Engels ultimatum aan Nederland. Zo het niet feitelijk waar is, in strekking is het bericht juist. Toen Churchill in Antwerpen kwam, had hij gedacht de stad te kunnen redden door haar over de Schelde sterke troepenafdelingen te zenden. De regering, op dit stuk geraadpleegd, antwoordde dat het absoluut geen schending kon gedogen van de onzijdigheid van haar wateren, de monden der Schelde, die met het oog op de ligging van Antwerpen een waar anachronisme, een ware nonsens is. Het schijnt, dat Churchill besloten had om, niettegenstaande het verbod, toch zijn troepen te laten passeren. Holland van zijn kant had in Vlissingen twee eskaders torpedojagers verenigd en drie van zijn onderzeese boten, die van ouderdom niet meer in staat zijn te duiken.”

Ik heb de Italiaan tot zover het woord gelaten. Nog meer insinuaties, nog meer verhalen van ondervonden schandelijkheden volgen. Men vergunne mij een paar opmerkingen. Niet over de behandeling van vluchtelingen, niet over de Engels-Hollandse verhouding, maar over de omstandigheid, dat een Italiaan deze dingen in een der grootste Italiaanse bladen heeft laten drukken. Het is duidelijk welke parallellen tussen Italië en Nederland te trekken zijn. Beide landen verkeren in een delicate positie, beide landen hebben zorg te dragen voor hun onzijdigheid, van beide wordt deze slechts node geduld. Holland heeft alleen vóór, dat het geen verbond had met twee der oorlogvoerende rijken. Welnu, in Italië houdt men uitsluitend met de Italiaanse belangen rekening. In

Italië heeft men zich zelfs reeds te veel ingelaten met voorstellen, die op een publieke verkoop bij opbod van zijn hulp gelijken. In Italië heeft bijna het ganse land bijval geklapt en geschreven, toen Salandra, de eerste minister, het egoïsme voor Italië heilig verklaarde. En Holland dan? Het is karakteristiek, dat de redactie van de Giornale d'Italia juist deze beschouwingen zonder commentaar afdruckt. Een oogenblik nadenken had haar overtuigd, dat het niet in haar belang is, dwaasheden te verspreiden als die van de heer Caldo Bedolo, die het bezit van een havenmond door het land waar deze zich bevindt, een anachronisme noemt, en die uitbarst in bewondering voor Englands edelmoedige bescherming van België's onzijdigheid, maar de schending van de onze door datzelfde onbaatzuchtige land de meest gewone zaak ter wereld acht. De Italianen, met hun onafhankelijkheidsidealen mochten zeker vóór allen hun mond houden en niet op zo domme wijze, in hun gedachten over andere landen, die zich in gelijksoortige positie bevinden, hun ware innerlijk verraden.

31 oktober 1914

Nader is gebleken, dat de fl. 600.000 door de Britse regering aan de Nederlandse aangeboden als bijdrage in de kosten van het onderhoud van de meeste vluchtelingen hier te lande, voor welk aanbod onze regering beleefd heeft bedankt, als eerste termijn van daaropvolgende bijdragen bedoeld en ter beschikking gesteld werd.

De regeringscommissaris voor de Belgische vluchtelingen, jhr. Mr. Ruys de Berenbrouck, heeft een bezoek gebracht aan Waalwijk en andere gemeenten aan de Langstraat.

De heer Collumbien, door het Belgisch steuncomité te Middelburg afgevaardigd naar de Belgische autoriteiten om steun te halen voor de in Holland vertoevende vluchtelingen, is aldaar teruggekeerd.

Men bericht ons, dat zeer voldoende maatregelen zijn genomen om in samenwerking met de plaatselijke Hollandse steuncomités in alle behoeften van de nooddrufelige vluchtelingen te voorzien. Alle Belgische comités door heel Nederland worden verzocht, zich in verbinding te willen stellen met het Belgisch comité te Middelburg ten einde een systematische verdeling van hulp te verkrijgen.

Met de passagiersboot Eugenie zijn gisteren te Hansweert weer veel vluchtelingen van Antwerpen teruggekeerd, veel huisraad met zich voerende.

Het tweede stoomschip, dat met voedingsmiddelen voor de Belgen uit Londen naar Rotterdam vertrekt, is het Nederlandse stoomschip Iris. Dadelijk na aankomst wordt met de lossing aangevangen.

Het stoomschip Coblenz met de eerste 1000 ton voedingsmiddelen wordt vanavond verwacht.

Comité tot steun van Belgische en andere slachtoffers.

Bij de verantwoording van de ingekomen giften schrijft het comité tot steun van Belgische en andere slachtoffers, dat het vertrouwt, dat onze landgenoten zullen voortgaan het comité en zijn arbeid te steunen door het toezenden van giften en kleren, zodat het zijn taak zal kunnen blijven vervullen, zolang er nog een hulpbehoevende uitgewekene in Nederland vertoeft.

En dat hun aantal nog onnoemelijk groot is, blijkt uit de cijfers der gerepatrieerden, die slechts een betrekkelijk gering percentage

vormen op de velen, die de voorkeur geven aan Nederlandse gastvrijheid boven hetgeen hun vaderland hun thans nog kan bieden.

Het comité maakt van deze gelegenheid gebruik bekend te maken dat het in zijn bedoeling ligt een bepaalde dag door geheel het land met goedvinden der autoriteiten tot een vluchtelingendag te bestempelen, waarop ieder de gelegenheid zal worden gegeven door het kopen van een toepasselijk dasspeldje bij te dragen tot verzachting van het lot van onze tijdelijke gasten.

Het totaal der ingekomen giften bedraagt thans fl. 249.445,03, 4768,15 frank en 98,13 Duitse mark.

Het bestuur van het comité bestaat uit de heren G. van der Aa, consul-generaal van België, erevoorzitter, Mr. Th. Stuart, voorzitter, J. T. L. Boelen, Leon Delhez en Bern. J. Veldhuis, secretarissen, mr. G. J. Fabius, kasvereniging, penningmeester.

Rotterdam.

Heden zijn van hier 551 vluchtelingen naar Antwerpen vertrokken, van wie 126 betalenden en 425 kostelozen. Van het station Delftse Poort reisden er 522 af, van het station Beurs 29.

Amsterdam. De gemeente en de Belgische vluchtelingen.

De leider der sociaaldemocratische raadsfractie, de heer van den Tempel, heeft donderdag zijn interpellatie nopens de verpleging van de Belgische vluchtelingen van gemeentewege in de loodsen op de IJ- en Handelskaden in zeer gematigde termen gekleed. Hij onthield zich van al te schrille kleuren en te zware effecten, zonder nochtans stevige kritiek te schuwen, en in die toon moet, dunkt ons,

iedere bespreking van deze zaak gehouden wordt. Als er fouten gemaakt zijn, als er tekortkomingen in de organisatie zijn aan te wijzen, dan komt dit niet omdat bij iemand de goede wil ontbroken heeft, of omdat niet ieder zijn beste krachten gegeven heeft, maar vooral door de omstandigheden.

Dag en nacht is er gewerkt, zowel door de particulieren als door de gemeentelijke hulpkrachten. Maar men stond voor geheel vreemde toestanden, voor werk dat niemand ooit verricht had, in zekere zin ook voor overmacht.

En toen ten slotte de particuliere liefdadigheid zich terugtrok, zagen wethouder Jitta en zijn medewerkers zich voor een reuzentaak geplaatst.

De concentratie van al die duizenden, in asielen en particuliere woningen hier ter stede verspreide vluchtelingen, op welke concentratie in de eerste plaats de subcommissie voor de hygiëne aandrong, maakte het nodig om te zien naar grote gemeentelijke gebouwen. In de stad zelf zouden dus hoofdzakelijk de scholen in aanmerking zijn gekomen, maar men gevoelt wel, dat er overwegende bezwaren tegen het onderbreken van de geregelde gang van het onderwijs waren. Als vanzelf moest toen de aandacht vallen op de in deze tijd van malaise op handels- en scheepvaartgebied leegstaande loodsen aan de IJ- en Handelskaden. En nu geloven wij, met de heer van den Tempel, dat het een fout is geweest van de heren Jitta en anderen, dat zij met de verhuizing van al die duizenden daarheen begonnen zijn, voordat de pakhuizen behoorlijk voor het verblijf van mensen (en kinderen) waren ingericht.

Volgens een mededeling die de voorzitter van de subcommissie voor de huisvesting, de heer Tellegen (directeur van het Bouw- en Woningtoezicht) gisteren aan een aantal vertegenwoordigers der pers heeft gedaan, toen hij verschillende journalisten bij een bezoek aan de loodsen vergezelde, is er echter overmacht in het spel geweest. Een telegram van de regering, ontvangen op zaterdag 17 oktober, noodzaakte, volgens hem, de subcommissie de inrichting van het centraal doorgangshuis veel minder geleidelijk te doen geschieden dan zij zich hadden voorgesteld.

Wat was toch het geval? Tot genoemde datum had de ontruiming van minder geschikte of niet meer beschikbare doorgangshuizen zonder enig bezwaar kunnen plaats hebben, omdat elke dag een belangrijk aantal vluchtelingen van Amsterdam naar andere plaatsen kon worden vervoerd en wel in totaal circa 4000. Had men hiermee kunnen doorgaan, dan had de subcommissie voorlopig geen vluchtelingen naar het centraal doorgangshuis behoeven te vervoeren. Op 17 oktober zette de regering het vervoeren van vluchtelingen van Amsterdam naar de provincie stop

De aandrang van houders van doorgangshuizen en van de subcommissie voor de hygiëne tot ontruiming van doorgangshuizen in de stad hield echter aan. Zo zag de subcommissie zich genoodzaakt het beheer van het gebouw van de Stoomvaartmaatschappij "Nederland" en van loodsen L. hals over kop over te nemen, immers in beide gebouwen wenste men vóór deze overneming geen nieuwe vluchtelingen op te nemen, om de taak, welke toch reeds te zwaar viel, niet te verzwaren. Met het in beheer overnemen van deze gebouwen kon men zelfs niet volstaan: men moest achtereenvolgens de loodsen D. en DD., gelegen op de Handelskade, in gebruik nemen.

Herhaaldelijk heeft de subcommissie aan bestuurders van doorgangshuizen uitstel van ontruiming gevraagd, zo voor het gebouw Patrimonium op zaterdag 24 oktober en aan het bestuur van de IJclub enige dagen vroeger. Het bestuur van de IJclub wenste eerst ontruiming op woensdag 21 oktober, en stond op dringend verzoek uitstel toe tot maandag 26 oktober. Doch meestal werden dergelijke verzoeken niet ingewilligd. De subcommissie en zij, die haar bijstaan, hebben dus moeten roeien met de riemen welke zij hadden.

Tot zover de Heer Tellegen. Er moet echter nog aan worden toegevoegd, dat, blijkens een andere mededeling, die hij ons verstrekte, de heren Jitta en anderen zelf voor een deel oorzaak zijn geweest van het ontstaan van de plotselinge en sterke stroom van vluchtelingen naar het centraal doorgangshuis, en wel door het te vroeg verspreiden van een circulaire, waarin de leiders der particuliere doorgangshuizen werden uitgenodigd hun medewerking te verlenen tot de hoognodige concentratie van vluchtelingen in de loodsen op de IJ- en Handelskade. Bovendien is het niet duidelijk waarom de heren Jitta en anderen, toen het hun over het hoofd liep, niet getracht hebben, dit of dat particulier asiel vooralsnog open te houden. Nu er klachten komen over de onvoldoende inrichting der loodsen, durven zij ook wel de onmiddellijke overneming van vluchtelingen door de gemeente te weigeren.

Intussen, we zullen onze beschouwingen te dezer zake niet verder uitpluizen. De hoofdzaak is, dat de huisvesting en de verpleging van ruim 3000 Belgische vluchtelingen ook in de tweede fase van hun verblijf hier ter stede, voldoende worden.

Wethouder Jitta heeft donderdag in de raadsvergadering verklaard, dat het zijn wens is, hiertoe op krachtige wijze mee te werken, en men mag dus vertrouwen, dat binnenkort de noodzakelijke verbeteringen zullen worden aangebracht. Trouwens, men weet uit het interview, dat wij met de wethouder hebben gehad, dat hiermee reeds vóór de interpellatie een aanvang was gemaakt.

Aan het bovenvermeld bezoek van de vertegenwoordigers der pers aan de loodsen op de IJ- en Handelskade hebben ook wij deelgenomen, en het spreekt vanzelf dat wij niet met louter aangename indrukken zijn teruggekomen. Wij denken nu niet in het bijzonder aan de primitieve privaten en onvoldoende wasgelegenheden. Daarin zal, naar de heer Tellegen ons mededeelde, spoedig verbetering komen, maar aan heel het ellendige beeld, dat deze asielen, deze grote mensenpakhuizen, opleverden op deze grijze, kille dag; aan de lange zolders en hoge hallen zonder enige andere stoffering dan de armzalige kampjes beddengoed op de grond en de guirlandes van kleren en wasgoed daarboven.

Kan er niet wat gemak, kan er niet wat gezelligheid in dit centraal doorgangshuis voor Belgische vluchtelingen gebracht worden? De subcommissie overweegt, naar wij vernemen, lage afscheidingen te maken, vervaardigd van op raamwerk gespannen doek, tussen de verschillende gezinnen. Kunnen er op deze wijze ook niet wat behaaglijker ruimten worden afgebakend, waarin de mensen overdag, enigszins huiselijk bij elkander zitten? En gisteren reeds deed zich dringend de behoefte aan verwarming gevoelen. De burgemeester heeft donderdag uit de mededeling van de regering dat het de bedoeling is, de vluchtelingen geleidelijk uit de stelling van Amsterdam te verwijderen, de gevolgtrekking gemaakt, dat de Belgische uitgewekenen hier ter stede dus niet zullen overwinteren,

maar de conclusie lijkt nogal gewaagd, en in ieder geval is het wel zaak, hieromtrent binnenkort zekerheid te krijgen. Anders zouden spoedig stookgelegenheden moeten worden gebouwd, of ... andermaal tot verhuizing van de vluchtelingen moeten worden besloten.

Hedenmorgen zijn met de extratrein 205 vluchtelingen naar België teruggekeerd.

's-Gravenhage.

De gezondheidscommissie heeft een onderzoek ingesteld naar de hygiënische toestanden in de inrichtingen, waar Belgische vluchtelingen gehuisvest zijn, zowel in Den Haag (stadsgedeelte) als te Scheveningen.

Omtrent het stadsgedeelte concludeert de betrokken subcommissie, dat er in de door haar bezochte lokalen geen bijzondere misstanden op hygiënisch gebied bestaan. Ligging en verpleging zijn overal voldoende of ruim voldoende. Besmettelijke ziekten werden nergens geconstateerd, zodat hiervan ook geen verspreiding te duchten is. Vanwege de gemeentelijke dienst wordt in alle inrichtingen voor vaccinatie of revaccinatie gezorgd.

Een andere subcommissie heeft de verblijfplaatsen te Scheveningen bezocht. Ook haar indruk was zeer gunstig. Zowel in het circus, waar oorspronkelijk niet minder dan 612 personen zijn ondergebracht geweest, als in de kleinere inrichtingen, wordt alle zorg gedragen voor zindelijke, hygiënische behandeling en goede verpleging. Dekens en kledingstukken bleken in ruime mate aanwezig.

Volgens de beide subcommissies zijn de vluchtelingen zeer tevreden en dankbaar en verdient hetgeen het gemeentebestuur in deze heeft verricht alle waardering.

De Belgen in Engeland blijken behoefte te hebben aan nadere kennismaking met het Engels.

De Globe drukt een zinnetje af uit een Vlaams-Engels taalboekje: "Y rie kwyr ee laatjer roem". Dit is geen Vlaams, licht het blad toe, maar de Engelse uitspraak van: "I require a larger room".